

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА**

ПІВТОРАК ДАРІЯ СЕРГІЇВНА

Допускається до захисту:

в.о. завідувача кафедри
загального та прикладного
мовознавства і слов'янської
філології,
д.філол.н., доцент

_____ Ситар Г.В.

«_____» _____ 2020 р.

**ЛІНГВОПЕРСОНОЛОГІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА
МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ НА ПІДСТАВІ АНАЛІЗУ ПОЧЕРКУ**

Спеціальність 035 Філологія

Магістерська робота

Освітньо-професійна програма «Прикладна лінгвістика»

Науковий керівник:

І.Г. Данилюк, доцент

кафедри загального та прикладного
мовознавства і слов'янської філології,
к.філол.н., доцент

Оцінка: ____ / ____ / ____

Голова ЕК: _____

Вінниця 2020

АНОТАЦІЯ

Півторак Д.С. Лінгвоперсонологічна характеристика мовної особистості на підставі аналізу почерку. Спеціальність 035 »Філологія», Освітньо-професійна програма «Прикладна лінгвістика». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2020. 118 с.

У магістерській роботі розглянуто кваліфікаційні ознаки мовної особистості та основні підходи до її аналізу. Визначено поняття почерку людини як об'єкту вивчення графології та лінгвоперсонології. Запропоновано алгоритм графологічного аналізу з метою діагностики рис мовної особистості. Проаналізовано мовні особистості 10 відомих українських письменників на підставі аналізу зразків їх почерку.

Ключові слова: графологічний аналіз, мовна особистість, почерк, якості мовної особистості.

Табл. 25. Діагр. 0. Рис. 2. Бібліограф.: 51.

Pivtorak D.S. Linguopersonological Characteristics of a Linguistic Personality Based on a Handwriting Analysis. Specialty 035 »Philology», Programme «Applied Linguistics». Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2020. 118 p.

In the qualification work the qualifications of a linguistic personality and the main approaches to its analysis are considered. The concept of human handwriting as an object of study of graphology and linguopersonology has been determined. An algorithm for graphological analysis is proposed to diagnose the traits of a linguistic personality. The linguistic personalities of 10 famous Ukrainian writers are analyzed based on the analysis of samples of their handwriting.

Key words: graphological analysis, linguistic personality, handwriting, linguistic personality traits.

Tabl. 25. Diag. 0. Fig. 2. Bibliography: 51.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ	ЗАСАДИ
ЛІНГВОПЕРСОНОЛОГІЇ	8
1.1. Лінгвоперсоналогія як розділ мовознавства	8
1.2. Поняття мовної особистості	10
1.2.1. Кваліфікація мовної особистості (за А. Загнітком)	10
1.2.2. Основні підходи до аналізу мовної особистості (за І. Данилюком)	12
Висновок до розділу 1	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОЧЕРКУ ЯК СПОСІБ ДІАГНОСТИКИ	
РИС МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ	17
2.1. Почерк людини як об'єкт вивчення графології	17
2.2. Алгоритм графологічного аналізу з метою діагностики рис мовної особистості	23
2.3. Типологія мовних особистостей на підставі почеркознавчого аналізу	50
Висновок до розділу 2	63
РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА	МОВНИХ
ОСОБИСТОСТЕЙ	ВІДОМИХ
ПИСЬМЕННИКІВ НА ОСНОВІ ЗРАЗКІВ ЇХ ПОЧЕРКУ	УКРАЇНСЬКИХ
	65
3.1. Аналіз №1. Григорій Квітка-Основ'яненко	65
3.2. Аналіз №2. Іван Нечуй-Левицький	68
3.3. Аналіз №3. Іван Карпенко-Карий	70
3.4. Аналіз №4. Михайло Коцюбинський	73
3.5. Аналіз №5. Олександр Олесь	75
3.6. Аналіз №6. Павло Тичина	78
3.7. Аналіз №7. Максим Рильський	81
3.8. Аналіз №8. Микола Зеров	84

3.9. Аналіз №9. Василь Стус	87
3.10. Аналіз №10. Ліна Костенко	90
Висновок до розділу 3	92
ВИСНОВКИ	93
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	103
Додаток А. Апробація роботи	107
Додаток Б. Схема «Алгоритм графологічного аналізу мовної особистості»	118

ВСТУП

Важливою тенденцією в лінгвістиці на початку минулого століття стало проголошення потреби поєднати різні сфери, підходи та методи для всебічного вивчення людини. На тлі розвитку у філософії персоналізму лунають ідеї про виділення в окремий напрям науки про людську особистість. Сьогодні лінгвоперсонологія є цілком «сформованою наукою з багатою теоретичною базою, термінологічним апаратом, методологічним підґрунтям і практичними розробками, зокрема в галузі прикладної лінгвістики» [11, с. 55].

Актуальність магістерської роботи мотивована розвитком теоретико-прикладних зацікавлень можливостями моделювання в межах лінгвоперсонології мовної особистості загалом та з використанням здобутків почеркознавчої експертизи зокрема.

Мета дослідження: здійснити лінгвоперсонологічну характеристику мовної особистості на підставі аналізу почерку людини.

Для успішної реалізації мети ми розв'язали такі **завдання:**

- 1) узагальнили конститутивні засади лінгвоперсонології як розділу мовознавства;
- 2) схарактеризували кваліфікаційні ознаки мовної особистості й основні підходи до її аналізу в сучасній лінгвістиці;
- 3) опрацювали алгоритм графологічного аналізу мовної особистості;
- 4) запропонували типологію мовних особистостей на підставі почеркознавчого аналізу;
- 5) здійснили графологічний аналіз мовних особистостей Григорія Квітки-Основ'яненка, Івана Нечуя-Левицького, Івана Карпенка-Карого, Михайла Коцюбинського, Олександра Олеса, Павла Тичини, Максима Рильського, Миколи Зерова, Василя Стуса, Ліни Костенко.

Об'єктом магістерської роботи є мовна особистість, **предметом** – почерк людини.

Методи дослідження. Мета й завдання магістерської роботи зумовили необхідність застосування низки загальнонаукових методів: логіко-поняттєвий метод, метод узагальнення та систематизації, описовий метод. Як спеціальні методи застосовано мовне портретування (передбачає опис мовця – його мовної особистості, особливостей мовленнєвої й комунікативної поведінки, рис характеру, що їх зумовлюють, тощо) і графологічний аналіз (використаний для визначення й опису ключових якостей мовної особистості).

Матеріал дослідження становлять 10 зразків почерку відомих українських письменників (Григорія Квітки-Основ'яненка, Івана Нечуя-Левицького, Івана Карпенка-Карого, Михайла Коцюбинського, Олександра Олеся, Павла Тичини, Максима Рильського, Миколи Зерова, Василя Стуса, Ліни Костенко).

Новизна роботи визначується тим, що вперше в роботі опрацьовано алгоритм графологічного аналізу мовної особистості з опертям на засади лінгвоперсонології.

Теоретичне значення роботи: у роботі узагальнено основні засади лінгвоперсонології як самостійного розділу сучасного мовознавства; схарактеризовано кваліфікаційні ознаки мовної особистості й визначено основні підходи до її аналізу в лінгвістиці; запропоновано алгоритм графологічного аналізу мовної особистості з опертям на засади лінгвоперсонології.

Практичне значення роботи. Результати дослідження можуть знайти практичне використання у вишівських курсах із загального мовознавства, лінгвоперсонології, комунікативної лінгвістики. Результати також можуть бути використані для моделювання різних аспектів мовної особистості.

Апробація. Основні результати викладено у статті: Півторак Д.С. Графологічний аспект дослідження мовної особистості. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Том 1 / Ред. кол. Хаджинов І.В. (голова) та ін. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. Вип. 12. Т. 2. С. 249-252.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури, додатків (Додаток А. Апробація роботи; Додаток Б. Схема «Алгоритм графологічного аналізу мовної особистості»). Загальний обсяг роботи – 118 сторінок, із них наукове дослідження – 102 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛІНГВОПЕРСОНОЛОГІЇ

1.1. Лінгвоперсонологія як розділ мовознавства

Виділення лінгвоперсонології в окрему науку формально відбулося наприкінці минулого століття. Однак засади антропоцентричного підходу до мови були сформульовані значно раніше, і традиційно відлік починають з першої половини XIX століття. Так, ще В. фон Гумбольдт зауважував, що «у мові так поєднується індивідуальне з загальним, що однаково правильним буде сказати, що весь людський рід розмовляє однією мовою, а кожна людина володіє своєю мовою. ... Справжньою індивідуальністю наділений лише конкретний мовець. Тільки в мовленні індивіда мова досягає своєї остаточної визначеності» [8, с. 66-84].

Згодом І. Бодуен де Куртене писав, що «мова існує тільки в індивідуальних мізках, тільки в душах, тільки в психіці індивідів або осіб, що складають певне мовне співтовариство. Племінна або національна мова є чистою абстракцією, узагальнювальною конструкцією, створеною з цілої низки реальних індивідуальних мов» [4, с. 71].

Уже на початку XX століття Ф. де Соссюр розмежовує мову як соціальний продукт (*langue*) й індивідуальне мовлення (*parole*) [44].

Е. Бенвеніст наголошує на особистісному наповненні мови в мовленні: «Мова – це своєрідні «порожні» форми, які кожен мовець у процесі мовлення привласнює собі й застосовує до своєї власної особи ...» [2, с. 297]. Р. Будагов акцентує увагу на тому, що без урахування людського чинника мова отримує тільки одностороннє тлумачення [5].

Сьогодні лінгвоперсонологія є цілком сформованою наукою з багатою теоретичною базою, термінологічним апаратом, методологічним підґрунтям і практичними розробками. А. Загнітко визначає лінгвоперсонологію як розділ мовознавчої науки, який концентрує увагу на вивченні мовної особистості в її

цілісності, а також акцентує увагу на об'єкті дослідження – мовній особистості.

Об'єктом і предметом лінгвоперсонології В. Нерознак називає «власне-людську мовну особистість», а вивчення універсальної «багато-людської» мовної особистості відносить до лінгвокультурології [37]. Ці дві галузі знань можна протиставити за основною таксономічною одиницею: у лінгвоперсонології нею є ідіолект (мова і мовлення індивідуума), у лінгвокультурології – полілект (національна мова як сукупність ідіолектів).

До основних категорій лінгвоперсонології належить категорія персони і/або лінгвоперсони, яка охоплює дослідження з п'яти бінарних основ (за Г. Мюреєм) (див. Табл. 1.1):

Таблиця 1.1

Категорія лінгвоперсони (за Г. Мюреєм)

№	Бінарні основи категорія персони і/або лінгвоперсони	
1	первинна (потреби тіла)	вторинна (психогенні потреби)
2	відкрита (припустима у свідомості)	латентна (витіснювана зі свідомості)
3	фокальна (пов'язана з конкретним об'єктом)	дифузна (не залежить від конкретних об'єктів)
4	проактивна (реакція на внутрішні чинники)	реактивна (реакція на чинники середовища)
5	ефективна (зорієнтована на результат)	процесуальна (зорієнтованої на процес)

І. Данилюк наголошує, що «нинішня багатовекторність лінгвоперсонології, яка характеризує будь-який новий напрям у період його становлення, свідчить про активний пошук дослідниками усіх можливих точок дотику з іншими гуманітарними і прикладними науками, однак має своїм спільним центром антропоцентричну концепцію мовознавства» [11, с. 55].

У лінгвоперсонології функційно актуальними постають принцип системності і принцип контрастивності. На першому ґрунтовано цілісність

опису лінгвоперсони, для чого опрацьовувано модель опису з послідовним аналізом сукупності чинників і параметрів, мотиваторів та індексаторів мовної реалізації особистості. Значущим постає також диференціювання вербальної та невербальної величин мовної особистості. Другий принцип забезпечує адекватний аналіз лінгвоперсони на основі зіставлення, що забезпечує належне коментування тих чи тих особливостей мовної поведінки особистості, її вияви в різні періоди життя та у відповідних соціумних середовищах, реалізацію комунікантом моно-, бі- чи полілінгвальних інтенцій.

1.2. Поняття мовної особистості

1.2.1. Кваліфікація мовної особистості. Уперше термін «мовна особистість» вжитий у праці Й. Вайсгербера «Рідна мова і формування духу». За Ю. Карауловим, конститутивною ознакою мовної особистості є мовна свідомість, що визначає ідіостиль як засіб самовираження, самоідентифікації, самості, її мовної поведінки. Мовна особистість постає не в одну мить, а після звичайної мови, яка має бути належним чином засвоєною, коли викінченою є ієрархія значень і цінностей в індивідуальній картині світу, її тезаурусі [22, с. 36], продукуванні синтагмальних моделей. Учений описує структуру мовної особистості як сукупність трьох рівнів:

а) семантичного – цей рівень передбачає для носія нормальне володіння повсякденною мовою, для дослідника семантичний рівень є традиційним описом формальних засобів вираження певних значень;

б) лінгвокогнітивного – цей рівень передбачає виявлення, встановлення ієрархії смислів і цінностей у картині світу мовної особистості, в її тезаурусі, охоплює інтелектуальну сферу особистості, даючи досліднику вихід через мову, через процеси говоріння і розуміння – до знання, свідомості, процесів пізнання людини;

в) прагматичного – рівень, який включає цілі, мотиви, інтереси та інтенції. Цей рівень забезпечує в аналізі мовної особистості закономірний і

обґрунтований перехід від оцінок її мовленнєвої діяльності до осмислення мовленнєвої діяльності у світі.

В. Красних розмежовує поняття, пов'язані з особистістю:

а) мовець – особистість, одним із видів діяльності якої є мовленнєва діяльність (що охоплює як говоріння, так і процес сприймання мовлення);

б) мовна особистість – особистість, що проявляє себе в мовленнєвій діяльності, володіє певною сукупністю знань та уявлень;

в) мовленнєва особистість – особистість, яка реалізує себе в комунікації, вибирає та реалізує ту чи іншу стратегію і тактику спілкування, вибирає та використовує той чи інший репертуар засобів (як власне лінгвістичних, так і екстралінгвістичних);

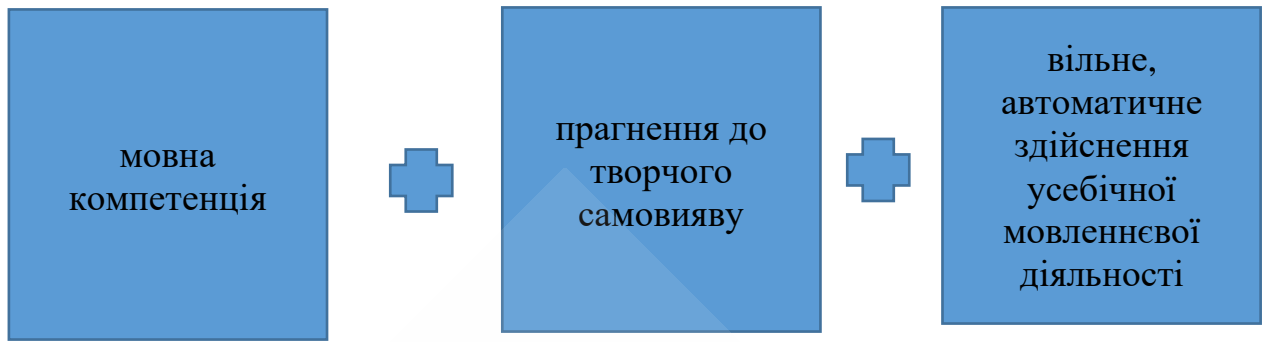
г) комунікативна особистість – конкретний учасник конкретного комунікативного акту, який реально діє в реальній комунікації [24, с. 8].

А. Загнітко тлумачить мовну особистість як сукупність здібностей і характеристик людини, що зумовлюють продукування і розуміння особистістю текстів, що різняться між собою:

- 1) ступенем мовно-структурної складності;
- 2) глибиною, послідовністю і точністю вияву дійсності;
- 3) комунікативною настановою;
- 4) естетичним навантаженням;
- 5) психологічним ефектом тощо [15].

Тому мовна особистість – це поєднання в особі мовця:

- а) мовної компетенції;
- б) прагнення до творчого самовияву;
- в) вільного, автоматичного здійснення усебічної мовленнєвої діяльності.

Мал. 1.1. Мовна особистість

За роботу приймаємо вичерпну дефініцію терміна «мовна особистість» А. Загнітка: мовна особистість – це сукупність усіх мовних здібностей і реалізацій особистості, де мовна особистість має два основних концептуальних виміри – однопersoнологічний і поліpersoнологічний. На думку мовознавця, мовна особистість у своєму становленні проходить два основні етапи лінгвоіндивідуаційних виявів:

1) зовнішньopersoнологічний, коли спонтанно формовано потенціал мовних здібностей як самостановлення індивідуальності через зміцнення «Я», виділення власної основної функції та домінуючої настанови, розвиток своєрідної «маски», через яку активізується сам індивід, пристосовується до вимог соціуму;

2) внутрішньopersoнологічний, у який найактивнішою постає «посвята у внутрішню дійсність», функційно навантаженим є поглиблене самопізнання і водночас пізнання людської природи. У цей період піддавано внутрішньому аналізу все раніше пізнане й накопичене, формовано цілісну картину самоусвідомлення, внутрішнього та зовнішнього зв'язку з Усесвітом, усталеною світобудовою. У перший період лінгвоіндивідуації особистість напрацьовує достатні ресурси для реалізації, самовпізнання та досягнення відповідного рівня впізнаваності.

1.2.2. Основні підходи до аналізу мовної особистості (за І. Данилюком). І. Данилюк розмежовує такі підходи до аналізу мовної особистості:

1) на підставі виділення іпостасей існування людини: біологічний підхід – вивчає залежність мовлення людини від її фізіологічних характеристик, статі, віку, інтелектуальних особливостей; психологічний підхід – розглядає вплив на мовлення особистості психологічного типу та психологічного стану; соціальний підхід – аналізує належність до етносу, соціальної верстви або групи, спектр соціальних ролей, професій; особистісний підхід – орієнтується на врахування чинників та умов формування особистості;

2) на підставі розмежування різних реалізації мовленнєвої здатності мовну особистість вивчають на рівні: мислення – психологічні основи типів особистості, ментально-етнічна картина світу, характеристика конкретних особистостей як носіїв менталітету, опис різних типів мислення; мови – мовні передумови формування мовної особистості, типи та види, мовні засоби вираження різних типів мислення, характеристика конкурентних мовних особистостей щодо мовної компетенції; мовлення – мовленнєві параметри різних типів мовної особистості, ідентифікація особистості за мовленням, мовленнєві передумови її становлення, мовленнєві портрети, мовленнєві прояви ідіостилу; комунікації;

3) з погляду часового охоплення життя індивіда: синхронний – розглядає конкретну мовну особистість на одному з етапів її існування; діахронний – вивчає мовну особистість упродовж цілого її життя;

4) з погляду незмінності об'єкта вивчення: статичний – вивчає мовну особистість як сформований об'єкт; динамічний – передбачає розгляд мови як середовища існування людини, з яким вона активно взаємодіє і над яким постійно працює, формує його;

5) зі структурно-функційного погляду: структурний підхід – прагне відповісти на питання «Як влаштована мовна особистість?»; комунікативний підхід – відповісти на питання «Як протікає комунікативна діяльність мовної особистості?» і розкрити чинники, що впливають на спілкування; стратегічний

підхід – відповісти на питання «Як протікає розумова діяльність мовної особистості?» і показати способи її внутрішнього функціонування;

б) з мовно-стильового погляду: лінгвістичний підхід – описує мовну особистість як конкретного індивіда або соціально-професійний тип мовця і має результатом модель індивідуальної або соціальної мови; філологічний підхід – розглядає мовну особистість як культурно-історичний тип і має результатом модель стилю мовця або соціально-нормативного стилю.

У сучасній лінгвістиці поняття мовної особистості стало об'єктом також суміжних мовознавчих дисциплін, що дає підстави говорити про різні аспекти його вивчення:

1) *власне лінгвоперсонологічний аспект*: спрямований на системну реконструкцію конкретної мовної особистості відповідно до моделі її структури та уявлень про домінантні характеристики;

2) *психолінгвістичний аспект*: у психології розроблено чимало класифікацій характерів – від античної моделі темпераментів до теорії акцентованих особистостей; водночас кожен з типів характерів так чи інакше виявляється в комунікації, тобто його можна досліджувати з лінгвістичних позицій; іншими словами, аналіз мовної особистості спирається на думку, що між психологічними характеристиками людини та своєрідністю її мовленнєвої поведінки є кореляція;

3) *когнітивний аспект*: охоплює вивчення тезаурусу, концептосфери, прецедентних текстів, частотних характеристик лексикону людини й і загалом спрямований на відтворення мовної картини світу особистості та її ціннісних орієнтирів;

4) *соціолінгвістичний аспект*: маються на увазі виділені й описані в соціології та соціолінгвістиці мовні індикатори певних суспільних груп – від індикаторів соціальної ідентичності в малих групах (родина, шкільний клас, виробничий колектив) до індикаторів комунікативної поведінки великих груп (мовлення молоді, гендерна характеристика мовлення, мовні індикатори

людей з низьким освітнім цензом тощо), у цьому аспекті загалом вивчають вплив оточення на мовлення людини;

5) **стилістичний, або лінгвостилістичний аспект**: охоплює вивчення ідіостилю автора художнього або публіцистичного твору, тобто мовних одиниць чи конструкцій, яким він віддає перевагу з усього мовного інструментарію;

6) **культурологічний, або лінгвокультурологічний аспект**: зорієнтований на моделювання лінгвокультурних типажів – узагальнених відомих представників певних груп суспільства, поведінка яких втілює в собі норми лінгвокультури загалом і впливає на поведінку всіх представників суспільства, наприклад, «науковий наставник», «інтелігент – мешканець Кам'янця-Подільського» «американський адвокат», «англійський джентльмен» тощо), охоплює вивчення національно-культурних особливостей мовної особистості;

7) **прагмалінгвістичний аналіз мовної особистості**, в основі якого лежить виділення типів комунікативної тональності, характерної для того чи іншого дискурсу. Під комунікативною тональністю мають на увазі емоційно-стильовий формат спілкування, що виникає в процесі взаємовпливу комунікантів і визначає їхні інтенції і вибір різних засобів спілкування; у цьому аспекті вивчають мовленнєву поведінку, її стереотипи, комунікативні стратегії й тактики мовної особистості, аналіз креативної та стандартної мовної свідомості;

8) **лексикографічний аспект**: передбачає словникову параметризацію ідіолекту мовної особистості, тобто створення словників письменників, політиків, як тлумачних, так і словників фразеологізмів, синонімів, неологізмів тощо;

9) **лінгвориторичний аспект**: зосереджений на аналізі рівня володіння індивіда мовою, а саме засвоєння норм літературної мови, риторичних засобів та прийомів, рівень мовленнєвої культури;

10) **лінгводидактичний аспект**: спрямований на розгляд формування мовної особистості у процесі вивчення рідної мови та іноземних мов;

11) **історичний аспект**: пов'язаний з проникненням лінгвоперсонології в історичний напрям вивчення мови; у його межах об'єктом вивчення стають конкретні історичні особи;

12) **графологічний аспект**: зорієнтований на вивчення зв'язку між іманентними характеристиками мовної особистості та її почерку.

Висновок до розділу 1

Отже, поняття мовної особистості має різні ступені абстракції: а) початковий – конкретна мовна особистість (наприклад, письменника, вченого, політика тощо); б) колективна мовна особистість (наприклад, мовна особистість в гендерному аспекті або мовна особистість певної професійної групи); в) найвищий ступінь абстракції – мовна особистість народу, національна мовна особистість (наприклад, українська мовна особистість). Визначення специфіки мовної особистості будь-якого з цих ступенів абстракції здійснюється за допомогою мовного портретування, яке може бути комплексним (включати характеристику всіх ярусів мовної системи суб'єкта) або рівневим (розглядати тільки один з ярусів, наприклад, фонетику, лексику, граматику тощо). У межах проблематики роботи увагу зацентовано на рівневому мовному портретуванні, зокрема на вивченні зв'язку між іманентними характеристиками мовної особистості та її почерку.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОЧЕРКУ ЯК СПОСІБ ДІАГНОСТИКИ РИС МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

2.1. Почерк людини як об'єкт вивчення графології

Появу інтересу до почерку як до об'єкта діагностичних досліджень відносять до часів давнього Китаю та Римської імперії (праці *Го Жо-Сюя, Арістотеля, Нерона, Гая Светонія Транквіла*). Перша відома історії праця з дослідження почерку написана італійцем *Камілло Бальді*, який видав «Трактат про те, як за буквою письма пізнавати характер та особливості того, хто писав» (1622), 14 розділів якого включають дослідження ознак письма, особливостей орфографії та пунктуації, указівки на специфіку і стиль авторів, а також значення різних літер. Праця містить і окремий покажчик ознак письма, за якими можна пізнати «характер і звички того, хто писав», плюс зауваги Бальді щодо того, яким має бути хороше письмо. У цей же період написана робота *Марка Аврелія Северіна* з Неаполя «Пророк чи передбачення за письмом».

У 1666 році було видано твір *Жака Равено* «Трактат про підроблені написи та ідентифікацію почерків і підписів порівняльним та іншими методами», у якому його автор зауважував, що в почерку відображаються риси характеру людини, а також настрій під час акту письма.

У XVIII столітті популяризатором графології стає відомий поет *Лафатер*, який включив у свою книгу «Фізіогномічні фрагменти» невеликий розділ про почерк. Ця праця стала надзвичайно популярною в Європі, викликавши до питання аналізу почерку значний інтерес.

У зв'язку з цим для XIX століття можливість дати характеристику мовної особистості за почерком стала загальновідомим фактом. І з 2-ї половини XIX століття інтерес до питань залежності між якостями характеру і почерком людини став тільки зростати. «Батьком» графології вважається французький абат *Жан-Інполім Мішон*. У 1872 році він робить спробу

систематизувати окремі відомості про графологію, опубліковані у працях своїх попередників, і разом з *Адольфом Дебарроллєм* видає книгу «Таємниці почерку», що стала широко відомою. Згодом Мішон займається дослідницькою діяльністю і публікує серію робіт з графології. Він же вводить сам термін «графологія». Цей період розвитку графології в літературі називають «вченням про окремі ознаки» або «теорією фіксованих рис». Мішон припускав, що кожна ознака почерку має єдине значення, вказує на конкретну властивість мовної особистості, а відсутність ознаки означає відсутність риси характеру.

Подальший розвиток поглядів Мішона відбувся у працях *Жюля Крепсь-Жамена*, засновника «Французького графологічного товариства». У своїй роботі «Почерк і характер» Крепсь-Жамен намагається узагальнити і систематизувати графологічні спостереження, подати науковий виклад графологічних закономірностей. Головний внесок ученого в науку – відкриття «закона результату»: оскільки є якості особистості, які не виявляються через окремі графічні ознаки, можна прийти до них через поєднання декількох рис особистості: «відпочинок» + «розуміння» + «спокій» = «терпіння»; «слабка воля» + «зніженість» + «дурість» + «фантазії» = «лінощі особистості». Крім того, дослідник зауважував, що сам факт відсутності певної графічної ознаки в почерку не свідчить про відсутність певної риси (характеристики) в особистості автора цього почерку. Точка зору Крепсь-Жамена на почерк як на єдине ціле (гештальт-підхід) привела його до висновку: у певної графічної ознаки не існує чіткого, постійного характерного значення; певна графічна ознака може отримати кілька різних значень залежно від специфіки кожного конкретного почерку. Постійне значення може передаватися якоюсь ознакою тільки в тому випадку, якщо вона повторюється в певному конкретному почерку постійно, систематично і в тій самій формі.

На початку XX століття *Людвіг Клагес* (Німеччина) здійснив спробу визначення та обґрунтування принципів графології, способів її застосування і тлумачення («Графологія», 1943). Філософ Клагес разом з *Вільгельмом*

Прейсром (психолог) і **Георгом Мейєром** (психіатр) прийшли до думки про взаємовплив графологічних ознак в почерку. Клагес увів поняття «дуалізм графічних ознак», суть якого в тому, що значення кожної ознаки двоїсте і визначається рівнем почерку: при високому рівні почерку інтерпретація позитивна, при низькому – негативна. Клагес вводить поняття «рівень форми», «рівень почерку», «основна ідея почерку», однак використовує при цьому інтерпретації «негативного» і «позитивного».

Роберт Содек максимально реалістичний у напрямку своїх досліджень і дотримується системності. Головним досягненням науковця вважається відкриття швидкості почерку. За твердженням Содека, тільки при високій швидкості може створюватися природне письмо. Учений відкрив, що для визначення загального рівня будь-якого почерку необхідно оцінити, як людина вирішує проблему письмового простору. Содек показав, що визначальне значення для графологічного аналізу має знання стандартів прописів різних країн і що не можна ігнорувати при аналізі відмінності національних прописів. Вніс внесок у визначення графічних ознак неблагонадійності.

Протягом більшої частини XIX століття французькі дослідники утримували передові позиції у теоретичній та практичній графології. У кінці століття лідерство перебрали німецькі фахівці. **Макс Пулвер**, відомий психолог Лейпцизької школи, вніс подальший внесок у термінологію науки про почерк. Йому належить одна з перших методичних розробок у графології, пов'язана з поділом почерку на три виміри – вертикальний напрям, горизонтальний напрям і глибина. Причому відкриття Пулвера символізму просторового сприйняття, його вказівка на значущість поділу на ліво / право, верх / низ, згодом знайшли широке застосування не тільки у графології, але і в різних проєктивних психологічних тестах «Дерево», «Зірки і хвилі», «Рисунковий тест Вартегга» та ін.

Карл Гросс і **Роберт Хейс**, незалежно один від іншого, прийшли до відкриття трьох груп компонентів: руху (motion), форми (form) і організації

простору (space), що представляють собою різні аспекти мовної особистості. Крім того, Хейс відкрив нюанси однорідності в почерку і показав важливе значення цієї ознаки.

Рудольф Пофаль – невролог, який проводив дослідження рухового аспекту (руху в почерку) з точки зору фізіології. Відкрив «одиначний» і «комплексний» рух. Другий – більш ранній з точки зору розвитку, виконується вільним, гнучким і спонтанним способом. Перший – більш пізній, є більш усвідомленим, швидкість у ньому переривається серією зупинок. На основі цих видів руху Пофаль вивів п'ять основних «ступенів жорсткості», що визначають психофізичну напругу людини: від ступеня розслабленості і свободи – до ступеня високої контрольованості та скрутності. Кожному з п'яти ступенів напруги відповідає свій специфічний відділ мозку. Перший ступінь, «недолік твердості», характеризується дефіцитом контролю, відсутністю «внутрішнього стрижня», нестачею вітальності й інфантильністю. Заклучний п'ятий ступінь, «крайня жорсткість» – це затиснутий, спотворений, спазматичний почерк, який вказує на велику емоційність, невпевненість, нездатність приймати рішення і безвідповідальність. Між крайнощами знаходяться середні ступені: так, третій ступінь свідчить про внутрішню стійкість, самовладання, баланс, хороші адаптивні здібності тощо.

Вільгельм Хегер займався дослідженням якості лінії (штриха). Лінія – основоположна складова почерку, яка безпосередньо пов'язана з інстинктами його автора, з первинними рушійними – безконтрольними, без будь-якого свідомого втручання самої людини – силами. Процес створення лінії з її специфічними властивостями не підвладний авторові, оскільки не відбувається свідомо. Свідомий, представницький аспект почерку визначається за формою, розміром, поширеністю і власне самим змістом тексту. Система Хегера ґрунтується на чотирьох характеристиках, пов'язаних з якістю лінії:

1. Натиск – аспект сприйняття навколишньої дійсності, підходу до вирішення проблем.

2. Якість штриха – чіткість / нечіткість лінії. Якість штриха керується психічним механізмом активність / пасивність, від функції відчуттів і до чіткості й самостійності мислення.

3. Рух штриха – домінантність прямих або кругових рухів, що повідомляє, якою мірою особистість здатна розпоряджатися своїм життям. Може свідчити про самостійність, легкість у прийнятті рішень або про відсутність практичності, мрійливість – для такої особистості аркуш паперу являє собою перешкоду і швидше хвилюючий фактор, аніж стимул.

4. Швидкість штриха – пов'язана з інтелектом, абстрактністю мислення, мотивацією і запасом енергії, спонтанним і безпосереднім підходом у діяльності.

Тейя Штейн-Левінсон створила об'єктивну основу для загальновідомих графологічних явищ. Створила модель діагностики CNT-RLS. Прийшла до визначення місця «ритму» (точки балансу) в графологічній системі: воно знаходиться в центральній точці між ступенями стислості і ступенями розслаблення. Ланцюжок між стислістю і розслабленням дослідниця розділила на сім категорій – по три ступені з кожної сторони і точка в центрі, що означає рівновагу. Зробила внесок у розробку психограм у графології.

Ізраель Одем визнаний батьком-засновником сучасної ізраїльської графології. Вчення Одема про потенції стало ексклюзивним, давши потужний поштовх для розвитку наукового графологічного аналізу. Це єдина типологія, побудована безпосередньо на самій графології, у той час як інші типології базовані передусім на психологічному профілі кожного типу і лише потім припускали ідентифікацію графічних явищ і синдромів, необхідних для вивчення того чи того психотипу в рамках кожної конкретної типології.

Урсула Аве-Лелламант розкрила поняття «макроструктура» і «мікроструктура» в почерку. Внесла величезний внесок у графологію дітей і підлітків, указавши на динамічний аспект розвитку. **Бернард Вітліх** створив психограми у графології, узагальнив відомі підходи в єдину цілісну систему.

Двора Арель адаптувала графологічні ознаки до типології Юнга. *Клара Роман* займалася розробкою психограм у графології та ін.

На слов'янському графологічному ґрунті варто відмітити першу оригінальну книгу з графології (Рига, 1894), упорядниками якої були *М. Ахшарумов* і *Ф. Тишков* [1]. Пізніше з'являються праці *В. Берлова*, *Д. Карабановича*, *М. Кошманова*, *М. Лабо*, *І. Лазаревського*, *В. Маяцького*, *І. Моргенштерна*, *Г. Рибінського* та ін. [3, 23, 25, 26, 36, 37].

Сучасними українськими дослідниками-графологами є: *А. Лісовий* і *К. Лісовий* («Ваш почерк розповідає про Вас...», «Почерк як об'єкт правових досліджень», «Таємниця графології», «Ваш почерк – Ваша візитна картка», «Почерк як ознака стану здоров'я»), *Н. Бабаріна* і *В. Єрмусевич* («Використання графологічних методів дослідження для проведення експрес-діагностики психологічних особливостей людини»), *Ф. Піддубний* («Мистецтво читання і тайна почерку»), *В. Тараненко* («Почерк, портрет, характер») та ін. [27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 38, 45].

Таким чином, графологія – наука про почерк як різновид виразних рухів, котрі відображають психологічні якості і психічні стани його виконавця. За допомогою графології можна швидко зрозуміти себе, знайти в собі приховані здібності та глибше пізнати їх, а також пізнати природу людей довкола нас та врахувати їхні неповторні й індивідуальні особливості. За допомогою особливостей почерку можна зрозуміти риси власного характеру, що допоможе краще пристосуватись до інших людей і зробить щасливішим власне життя, а також життя друзів і близьких. Завдяки графології можна не тільки визначити риси характеру, а й спрогнозувати подальшу поведінку людини [31, с. 138]. Об'єкт графології – почерк мовної особистості, письмо. Письмо – це окремий випадок висококоординованого рухового акту, який потребує великої точності та швидкості [3, с. 73]. Почерк слугує відбитком індивідуально-особистісних та психофізіологічних якостей його виконавця: «при загальних характеристиках письма в конкретному тексті завжди зберігається людська індивідуальність з її своєрідністю, графічною

специфічністю техніки письма – почерком, який, у свою чергу, відкриває для нас насамперед загальний вид письма, а потім і його характерні особливості, властиві даному індивіду (нахил, натиск, штрихи, величина та зв'язки букв, розділові знаки тощо)» [46, с. 13].

2.2. Алгоритм графологічного аналізу з метою діагностики рис мовної особистості

Для здійснення достовірного та якісного графологічного аналізу з метою діагностики рис мовної особистості необхідно дотримуватися певних правил (сформульованих Інессою Гольдберг у праці «Психологія почерку» (2008)):

- 1) у якості зразка підходить тільки чистий білий аркуш формату А4, під який необхідно підкласти ще кілька аркушів; писати виключно кульковою ручкою (оптимально – синьою);
- 2) поза зручна, сидячи за столом; настрої відносно спокійний;
- 3) текст довільного обсягу й змісту (підійде будь-яка вільна тема, адже це ніяк не вплине на визначення інтелекту, здібностей чи недоліків мовної особистості); основна вимога – писати у звичному темпі, спонтанно, не списуючи, не під диктовку, не вірші; у кінці – поставити підпис;
- 4) писати рідною мовою (для білінгвів – двома мовами).

Про автора бажано знати заздалегідь: стать, вік, пишучу руку, чи носить людина окуляри, стан здоров'я (чи приймає людина сильнодіючі ліки, чи є інвалідність, дислексія, захворювання й проблеми з певними органами тощо).

Адекватний аналіз (психодіагностика) – це не розбір окремих елементів почерку, а готовий «портрет» живої людини, реальної мовної особистості. Недостатньо підходити до аналізу виключно логічно, як до набору елементів і їх значень, без будь-якого синтезного, остаточного діагнозу й висновків. Саме тому аналіз і висновок вибудовуються не за графічними ознаками або явищами, а за психологічними критеріями й компетенціями. Наприклад:

1. Інтелект і когнітивні здібності.

2. Функціонування, працездатність, професійна схильність, максимальна продуктивність, витривалість, здатність до навчання, відповідальність, старанність, чесність, вірність колективу, стійкість у напружених умовах або при ризику, спокусі тощо.

3. Соціальна адаптація, взаємодія з людьми, із суспільством, з законом, доброта, дипломатія, маніпулятивність, корисливість, конфліктність, домінантність.

4. Висновки про внутрішній світ і особливості людини, її психологічні характеристики (неблагополуччя, комплекси, конфлікти, проблеми вроджені й набуті, захисні механізми, перешкоди в особистому житті / кар'єрі тощо).

Нижче подано алгоритм графологічного аналізу з метою діагностики рис мовної особистості:

I. Формулювання загального враження при першому погляді на почерк, виділення домінуючих особливостей почерку (мовної особистості). Домінанти – це домінуючі ознаки конкретного почерку, на які звертається увага в першу чергу (форма, розташування, натиск, розмір, відстань тощо).

II. Гештальт, макроструктура, мікроструктура почерку.

Гештальт-підхід до почерку – це сприйняття його як єдиного цілого, формування загального враження від нього (при цьому звертається увага на береги, загальне розташування тексту на аркуші, загальну структуру почерку – його суцільність / спонтанність / чіткість / уривчастість тощо).

Макроструктура почерку – це погляд на нього «ззовні». Макроструктура показує, наскільки мовна особистість адаптована в соціумі, чи є благополучною у роботі, сім'ї, спілкуванні з близькими й друзями. Правильна макроструктура викликає відчуття естетики, текст рівномірно розподілений на аркуші, місце використано продуктивно й ефективно, добре помітні абзаци й береги, відстань між словами і рядками, сам почерк досить однорідний.

Мікроструктура почерку – це погляд на нього «зсередини». Це детальний, глибинний розгляд почерку мовної особистості (і її самої). Мікроструктура почерку – це сукупність особливостей ліній, нахилу, натиску,

характеру з'єднань тощо. Вона відображає «зміст», внутрішнє функціонування і стан особистості, те, що важливе безпосередньо для неї (комплекси, страхи, страждання, особисті проблеми). Правильна мікроструктура не створює відчуття дисгармонії, не кидаюся в очі якісь різкі елементи. Проблемна мікроструктура створює враження «нелогічності» почерку: непослідовні нахил, розмір літер, проміжки, невиправдані «зламани» лінії, чудернацькі форми, різкі розриви ліній, неакуратні виправлення, нечитабельність.

Тобто, на цьому етапі загального враження важливо визначити відносне благополуччя / неблагополуччя макро- й мікроструктури почерку, тобто те, наскільки мовна особистість благополучна зовнішньо і внутрішньо. При цьому, макрорівень – це рівень адаптації та функціонування людини в соціумі, мікрорівень – це рівень внутрішнього, психологічного благополуччя.

Можливі такі поєднання: 1) правильні макро- і мікроструктура; 2) проблемні макро- і мікроструктура; 3) проблемна мікроструктура і правильна макроструктура. Однак не можливе існування проблемної макроструктури з правильною мікроструктурою.

III. Ступінь натиску в почерку.

Ступінь натиску в почерку визначається за шкалою contraction / натиск, контроль (CNT) – release / розслаблення, свобода (RLS):

Неблагополуччя	Відносно гармонійна особистість та адаптація											Неблагополуччя
«Контроль» CNT	-5	-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4	5	«Свобода» RLS
Крайній вияв						НОРМА						Крайній вияв
Продуманість,												Спонтанність,
виваженість ...												щирість,
комплекси,												відкритість ...
нав'язливість												імпульсивність,
												нездатність
												протистояння
												слабкостям

Мал. 2.1. Шкала «Контроль» CNT – «Свобода» RLS

Свобода моторики свідчить про спонтанність та внутрішню свободу мовної особистості. Контроль моторики є свідченням внутрішньої скутості особистості. Ступінь контролю / свободи в почерку визначається наявністю або відсутністю, а також співвідношенням різноманітних графічних «перешкод»: кутів, скутості або вузькості форм, спотворень у лініях, русі, натиску. Приблизно однакові пропорції – свідоцтво норми, показник гармонійної мовної особистості та її здорової соціальної адаптації. Занадто високий ступінь внутрішнього контролю або його відсутність будуть свідчити про неблагополуччя особистості та її адаптацію в житті.

IV. Швидкість (темп) почерку.

Швидкий почерк – спонтанний, динамічний, прогресуючий, вільний. Повільний почерк – скутий, стриманий.

Швидкість почерку дає нам інформацію про ядро, психофізичну сутність мовної особистості. Зокрема, це показник загального рівня мотивації: що рухає людиною в житті – мотивація досягнення успіху / уникнення невдач, свідоцтво активності / пасивності мовної особистості. Також швидкість почерку говорить про рівень спонтанності, безпосередності або стриманості, «штучність» особистості. Повільний почерк обумовлений гальмуванням імпульсів і природних інстинктів, спонтанності. Характеризується контролем у всьому або, навпаки, повним безсиллям і тотальною пасивністю. Це може зустрічатися також при розладах, фізичних або душевних. Більш темпераментна мовна особистість, чия початкова природа імпульсів, спонтанності сильна, не зможе писати повільно і стримано. Якщо ж сила імпульсів поєднується зі слабким внутрішнім контролем, виникає інша крайність: повна безконтрольність, надмірна активність і силовий спосіб поведінки (владність, агресія). Це занадто імпульсивний, владний, істеричний тип мовної особистості, нездатний не тільки думати про наслідки своїх дій і слів, але і вчасно зупинитися.

Нормальний (зрілий) почерк (мовна особистість) має 5-6 ознак швидкого почерку.

Таблиця 2.1

Параметри швидкості почерку

№	Швидкий почерк	Повільний почерк
1.	Злитий почерк.	Роздільний почерк.
2.	Почерк «ниткою», «гірляндю», хвилястість рядка.	Кутові / аркадовидні зв'язки + стандартний почерк.
3.	Широкий почерк.	Вузкий, скутий, стиснений почерк.
4.	Легкий натиск.	Важкий натиск.
5.	Простий, недбалий почерк.	Детальний, прикрашений, заплутаний, складний почерк.
6.	Невпорядкованість графічних виявів.	Упорядкованість графічних ознак.
7.	Правий нахил почерку.	Лівий / прямий нахил почерку.
8.	Направлені вперед лінії, неточна (пропущена) пунктуація.	Направлені назад (регресуючі) лінії, короткі (чи повністю відсутні) лінії, наявна чітка пунктуація.
9.	Рядки «піднімаються» догори.	Рядки «спускаються» донизу.
10.	Початкові береги розширюються.	Початкові береги звужуються.
	<i>Свідчить про:</i> • спонтанність, природність, відкритість, щирість • вірність собі і своїм почуттям • імпульс діяти й досягати успіху • динамічність, силу волі • активність, оптимістичність • здатність імпровізувати, кмітливість • амбіційність, енергійність • відсутність потреби в самоконтролі, самокритиці • відсутність сумнівів • екстраверсійність	<i>Свідчить про:</i> • наявність власної, чітко сформованої, думки • здатність до концентрації • глибоке й дослідницьке мислення • відповідальність • обережність і традиційність • стриманість поведінки • логічний підхід у справах • емоційну стійкість і внутрішню дисциплінованість • здатність планувати • самоконтроль і самоповагу • почуття міри

• <i>стиль у комунікації й висловлюваннях – пафосний, драматичний або захоплений</i> • <i>відмінні вербальні здатності</i> • <i>здатність до швидкого вивчення мов</i> • <i>швидко сприйняття</i> • <i>певну зверхність (недостатню заглибленість у суть питання, проблеми, теми)</i> • <i>відкритість новим враженням, потребу в різноманітті</i> • <i>легковажність</i> • <i>вульгарність</i> • <i>життєлюбство, потребу у свободі</i> • <i>потребу сперечатися</i> • <i>імпульсивність і агресивність</i> • <i>скандальність</i> • <i>слабкі дисциплінованість і самоконтроль</i> • <i>нервозність</i> • <i>безвідповідальність</i> • <i>легкість в адаптації</i>	• <i>педантичність, точність, детальність</i> • <i>здатність до абстрактного сприйняття</i> • <i>складності у прийнятті рішень</i> • <i>стиль спілкування – штучний, неспонтанний, продуманий, закритий, не достатньо щирий</i> • <i>відстороненість</i> • <i>образ життя – «відлюдник», «монах»</i> • <i>складності у сприйнятті</i> • <i>дріб'язковість</i> • <i>незграбність, лінивість, халатність</i> • <i>егоцентричність, закритість</i> • <i>прагнення досконалості, ясності, точності</i> • <i>наявність серйозного, системного, критичного, продуманого підходу</i> • <i>обережність</i> • <i>нерішучість через жорстку самокритику</i> • <i>надмірну чутливість</i> • <i>нечесність</i> • <i>вплив сильних ліків / наркотиків</i> • <i>слабкість, байдужість, апатичність, виснаження, песимізм, тяжкий душевний стан (депресію)</i>

V. Ступінь сталості, однорідності почерку.

Ступінь сталості в почерку – це однаковість, стабільність, закономірність, порівнянність, схожість його елементів. Сталість і регулярність почерку формують загальну гармонію, єдність елементів, їх однорідність. У дисгармонійному, нерегулярному почерку нерегулярність кидається в очі, невпорядкованість і непослідовність у стилі і різних елементах помітні й порушують естетичне враження, характерне для постійного почерку. Якщо ж почерк «досконалий», максимально акуратний, каліграфічний, створює враження механічного педантичного вимальовування – це хибна сталість, маскуваність справжньої мовної особистості. Людина так і живе, боячись бути собою, бути викритою, демонструючи свідомо і посилено підтримуваний імідж, приносячи в жертву своєму перфекціонізму величезну кількість енергії, нервів, жертвуючи внутрішньою свободою, задоволенням від життя. Ця ознака дає уявлення про ступінь загальної (відносної) гармонійності мовної особистості, передбачуваності її дій і думок, про емоційну сталість, стійкість перед зовнішніми подразниками та впливом життєвих обставин.

Ступінь сталості в почерку визначають за такими ознаками: однорідність розміру літер, проміжків між буквами, словами, рядками, а також нахилу, натиску й направленості рядків.

Дуже низька однорідність почерку або повна її відсутність можуть свідчити про:

- пристосуванство, коли людина не має внутрішнього «стрижня», стійких життєвих орієнтирів;
- егоїстичність, непередбачуваність у вчинках і реакціях.

Дуже висока однорідність ознак або тотальна, майже механічна їх ідентичність свідчать про жорсткий режим, коли мовна особистість настільки зарегульована, «паралізована» перфекціонізмом, заборонами, страхом або obsesivністю, що гнучкість або прояв індивідуальності, як і природність, гармонійність адаптації просто неможливі. Людина зашорена, максимально контрольована, напружена і зосереджена, стурбована. Її поле зору дуже

обмежене, і їй просто не потрібен вибір, оскільки «шори» дозволяють орієнтуватися тільки на «єдино правильний» шлях.

Таблиця 2.2

Параметри однорідності почерку

Однорідність	Неоднорідність
• психологічна опірність • постійність • завзятість • послідовність • контроль свідомості • рішучість • сила волі • неактивність темпераменту • прохолодність почуттів • байдужість • формальність • слабкість імпульсів • надмірний вольовий контроль • нав'язливість • маскування	• живість почуттів • імпульсивність • гарячий темперамент • пристрасть • відхилення • непослідовність • уникнення планування • неорганізованість • нестійкість • піддатливість впливу • безвольність

VI. Форма почерку.

Чотири основні елементи форми почерку обумовлені чотирма основними психічними функціями мовної особистості відповідно до вчення Карла Густава Юнга: логіка (розсудливість), етика (почуття, емотивність), інтуїція («почуття») і сенсорика («відчуття»), із яких одна виступає домінантною, дві – допоміжними і ще одна функціонує в позасвідомому.

Дві раціональні функції:

- логіка – світосприйняття, поведінка, прийняття рішень і реакції визначаються розумовим початком, раціональним підходом і міркуваннями доцільності;

- етика – визначальними факторами є особисті орієнтири внутрішнього світу і суб'єктивне начало.

Дві ірраціональні функції:

- інтуїція – переважає умоглядне сприйняття, якому притаманні уява, абстрактність і варіативність;
- сенсорика – переважає безпосереднє чуттєве сприйняття, якому притаманні буквальність і конкретність.

Вияв раціональних функцій у почерку

1. Аркадовидна (вигнута) форма.

Логіка – раціональна функція, заснована на системі цінностей «правильно / не правильно», «справжній / несправжній», «доцільний / недоцільний» тощо. Логіка дозволяє орієнтуватися в житті за допомогою понять, аналізу і висновків щодо суті речей. Графологічно логіка репрезентована перевагою в почерку вигнутих форм (аркад).

2. Гірляндична (увігнута) форма.

Етика – раціональна функція, заснована на системі цінностей «красиво / некрасиво», «добре / погано», «подобається / не подобається» тощо. Графологічно етика відображається переважанням у почерку увігнутих форм (гірлянд).

Вияв ірраціональних функцій у почерку

3. Ниткоподібна форма.

Інтуїція – орієнтація в житті за допомогою безпосереднього проникнення в суть речей і досягнення сутності їх прихованих можливостей. У почерку інтуїція виражається ниткоподібними штрихами і формами.

4. Кути і пряма форма.

Сенсорика – орієнтація в реальності за допомогою відчуттів. Навколишні явища і речі сприймаються такими, які є, безпосередньо (без попереднього аналізу), пропускаються через себе. У почерку сенсорика відображена переважанням прямих ліній і кутів.

Параметри форми почерку

Гірлянда	Аркада
• доброта • увага до оточення • адаптованість, пристосованість • щирість, природність • простота • гнучкість • товариськість • емпатія • чуйність • люб'язність • гречність • відданість • терпіння • схильність до компромісів • поступливість • спостережливість • оптимізм • схильність до впливу • емоційність • м'якість • залежність, несаможиттєвість • недисциплінованість • нестійкість • лінощі • слабка воля • легковажність • зверхність • Глибокі гірлянди: • травма чи депресія • упевненість • постійність, рішучість • порядок	• стриманість • самовладання, самоконтроль • зваженість, розсудливість • гречність • соромливість • обережність • самокритичність • позиція захисту • комплекси • почуття форми • відстороненість • естетичне чуття, схильність до заняття мистецтвом • скептична позиція • гординя • зовнішня адаптація (штучна на вигляд) • почуття дискримінації • скритність • схильність до пліткування • конфліктність • нещирість, штучність • відсутність прямоти, чесності • вдавання • піжсонство • егоїзм • швидке сприйняття • багатство внутрішнього світу • живість, рухливість • спритність • широкий погляд • здатність до адаптації

• логіка • дисциплінованість • діловитість • утилітарний підхід (прикладний) • стійкість • відповідальність • здатність до розрахунків • творче мислення • високоморальність • лідерські здатності • критичність • здатність опановувати напруження • холоднокровність • жорсткість, упертість • педантизм • нав'язливість у думках / поведінці • негнучкість • холодність • ігнорування інших людей • складнощі в адаптації • агресивність Куди: • лідерство • енергійність • твердість • рішучість • упевненість • сильна упертість • агресивність	• політичне чуття • дипломатичні здатності • самобутність, нестандартність • інтуїція • спонтанність • розуміння оточення • гнучкість • гострий розум • ділове чуття • акторські здатності • нещирість • хитрість • комбінаторність • слизькість • імпульсивність • зверхність • напруженість • істеричність

VII. Визначення рівня загального розвитку мовної особистості.

Графологічна шкала розвитку дозволяє зорієнтуватися відносно рівня гармонійності й внутрішнього розвитку аналізованої мовної особистості. Про

ступінь гармонійності особистості в першу чергу говорить відповідність почерку й підпису. Якщо підпис у тому ж стилі, що й текст, якщо він різко не відрізняється ні нахилом, ні натиском, ні формою букв, ні читабельністю – значить, мовна особистість не намагається вдати з себе когось іншого, штучно створити собі інший імідж. Визначити ж загальний рівень розвитку особистості, гармонійності й інтелекту в цілому дозволяє комплексний аналіз відразу чотирьох параметрів почерку: *швидкість* – *читабельність* – *самобутність* – *організація*. Чим більше їх у почерку одночасно (чим вища оцінка кожного з них), тим вищий особистісний та інтелектуальний рівень мовної особистості:

- 1) ***швидкість почерку*** (не фізична швидкість написання, а динамічність письма);
- 2) ***читабельність почерку*** (для перевірки береться окремо взята літера – не в контексті слова – та робиться спроба впізнати її; читабельність повна, якщо впізнаваною є кожна літера, часткова – якщо приблизно половина літер);
- 3) ***оригінальність, самобутність, індивідуальність почерку*** (незвичайні з точки зору стандарту форми літер або зв'язки між ними, що не заважають читабельності та не є просто надмірностями й прикрасами; оригінальність – винайдення своїх неповторних форм і стилів написання, індивідуальність – простіші варіанти);
- 4) ***організація почерку*** (є відмінною, якщо при погляді на текст не виникає відчуття «єдиної маси», плутанини; рядки й абзаци відокремлені один від одного, логічно й продуктивно використаний простір аркуша).

Кожен із параметрів оцінюється за 5-бальною шкалою (1 – дуже низький рівень, 2 – низький рівень, 3 – середній рівень, 4 – високий рівень, 5 – дуже високий рівень). Згодом виводиться середній бал, що означає рівень розвитку мовної особистості:

- «дуже низький» – мінімальний, примітивний рівень розвитку особистості;

- «низький» – рівень розвитку й інтелекту нижче середнього;
- «середній» – посередній, звичайний, середньостатистичний рівень;
- «високий» – хороший рівень, розвиток й інтелект вищі за середній рівень;
- «дуже високий» – найвищий рівень розвитку мовної особистості, майже геніальний.

VIII. Вертикаль почерку.

Вертикаль – це висота, вимірювання почерку вздовж сторінки. Вона подає «внутрішню», інтроспективну інформацію про особу, про людину, якою вона є сама по собі, про її самовідчуття. Вертикаль говорить про внутрішню структуру особистості, про її суть, відображає індивідуацію, потребу особистості розвинути свій унікальний потенціал, мотивацію прагнення висловлювати свою індивідуальність. Нижче проаналізовані основні показники вертикального виміру почерку:

Три зони букв

Це буква, поділена на три частини по вертикалі. Ці три зони означають такі аспекти: самовідчуття мовної особистості у її власному світі; внутрішня структура, суть особистості; індивідуальність, потреба особистості розвивати свій унікальний потенціал; мотивація до самовираження. Нижче подано характеристику середньої зони (букви або їх частини, розташовані в рядку), верхньої зони (верхня частина букв, що виступає над рядком) та нижньої зони (нижня частина букв, що виступає під рядком). Верхня зона – Super-Ego, Я-ідеальне, свідомість мовної особистості, виховання, морально-етичні норми й цінності, інтелектуальні інтереси, саморозвиток, амбіційність тощо; нижня зона – Id, Воно, первісний, неусвідомлений потяг, відображає все підсвідоме, внутрішній зміст особистості (лібідо, темперамент, вітальність, життєва енергія, базові потреби тощо); середня зона – Ego, Я, self, душа, найважливіша зона, що відображає баланс між «верхом» і «низом».

Параметри трьох зон букв почерку

Розвинена верхня зона	Розвинена середня зона	Розвинена нижня зона
• <i>духовність</i> • <i>високий інтелект</i> • <i>амбіційність</i> • <i>швидке сприйняття</i> • <i>творчі амбіції</i> • <i>енергія</i> • <i>натхненність</i> • <i>принципальність</i> • <i>допитливість</i> • <i>прагнення незалежності</i> • <i>вітальність</i> • <i>залежність (інтелектуальна, наприклад)</i> • <i>розрахунок</i> • <i>критичність</i> • <i>пошук духовної компенсації</i> • <i>пригніченість</i> • <i>потреба виділятися</i> • <i>втеча від реальності</i> • <i>приниженість</i> • <i>схильність до пригод</i> • <i>вплив (образа) з боку батька</i>	• <i>висока емоційність</i> • <i>доброта</i> • <i>людяність</i> • <i>чуттєвість</i> • <i>людинолюбство</i> • <i>воля</i> • <i>естетичне чуття</i> • <i>реалістичність</i> • <i>життєлюбство</i> • <i>чутливість до «доброго імені»</i> • <i>дитячість</i> • <i>наївність</i> • <i>негнучкість</i> • <i>ревності, заздрість</i> • <i>владність</i> • <i>егоцентризм</i> • <i>хворобливе сприйняття критики</i> • <i>егоїзм</i> • <i>лінощі</i> • <i>істеричність</i> • <i>диктат</i> • <i>паразитизм</i>	• <i>прагнення до реалізації</i> • <i>схильність до дослідження</i> • <i>заглибленість</i> • <i>системність</i> • <i>пошук надійності</i> • <i>практичний розрахунок</i> • <i>реалістичний підхід</i> • <i>технічні здатності</i> • <i>владність</i> • <i>втомленість</i> • <i>власництво</i> • <i>матеріалізм</i> • <i>накопичувальність</i> • <i>розчарування</i> • <i>впертість</i> • <i>сильні інстинкти</i> • <i>сексуальні імпульси</i> • <i>складності адаптації</i> • <i>претензійність</i> • <i>вплив (образа) з боку матері</i>

Вертикальні береги

Верхні береги аркуша характеризують ціннісно-ідейний рівень: критичність, значущість, справедливість, статусність, ставлення до своєї справи та відношення до адресата.

Таблиця 2.5

Параметри верхніх берегів аркуша

Широкі	Вузькі	Відсутні
• <i>упевненість</i> • <i>формалізм</i> • <i>люб'язність</i> • <i>повага до іншого, шанобливість</i> • <i>складності у справі почати розмову</i> • <i>розсудливість</i> • <i>гордість</i> • <i>відстороненість</i> • <i>претензійність</i> • <i>снобізм</i> • <i>лицемірство</i>	• <i>діловитість</i> • <i>скромність</i> • <i>помірність</i> • <i>рутинність, буденність</i> • <i>тривожність, страх</i> • <i>обмеженість</i> • <i>дріб'язковість</i>	• <i>природність, безпосередність</i> • <i>прямота</i> • <i>щирість</i> • <i>спонтанність</i> • <i>балакучість</i> • <i>неввічливість</i> • <i>зневага до інших</i> • <i>безтактність, грубість</i>

Нижні береги аркуша характеризують матеріалістичність: розрахунок, ґрунтовність, достатність, використання можливостей.

Таблиця 2.6

Параметри нижніх берегів аркуша

Широкі	Вузькі	Відсутні
• <i>стислість</i> • <i>невпевненість</i> • <i>душевна травма</i> • <i>почуття дискримінованості, приниження</i> • <i>лінощі</i>	• <i>виваженість</i> • <i>планування заздалегідь</i> • <i>організованість</i> • <i>економність</i>	• <i>негайність у досягненні мети, терміновість</i> • <i>стан бойової готовності</i> • <i>некерованість</i> • <i>балакучість</i> • <i>авантюризм</i>

		• жадібність • ігнорування оточення

Відстань між рядками

Специфіка відстані між рядками свідчить про сприйняття і бачення мовною особистістю перспективи: довгостроковість, короткостроковість, терміновість, суб'єкт, об'єкт, суб'єктивність, об'єктивність, ясність або хаотичність у підході тощо.

Таблиця 2.7

Параметри відстані між рядками

Відстань	Зовнішньо	Внутрішньо
занадто широка	• відсутність реалізму • вибагливість • відособленість • байдужість • відсутність зв'язків із оточенням • розпещеність • інколи «синдром єдиної дитини» • зарозумілість • відстороненість	• розлад концентрації • нестача об'єктивності • відстороненість • незацікавленість • «стрибаючий» хід думок • складності у встановленні зв'язків між речами • убогість асоціацій
добре розрізнявана	• формальна ввічливість • тактовність • прохолодно-формальний стиль у щоденному спілкуванні • неспонтанність	• виваженість • почуття пропорції • діловитість • логіка • ясність мислення • здатність оцінити чи проаналізувати

		• концентрація уваги • адекватність суджень • організованість • аналітичне мислення • об'єктивність • здатність керувати • визначеність
розширяється до кінця аркуша	• некеровані пориви • душевне та / чи фізичне безсилля	
вузька	• теплота • щирість • природність • спонтанність • сердечність • відданість • особиста залученість • нестача об'єктивності • потреба у стосунках, зв'язках • пафос • невідкладність	• ґрунтовність • захопленість справою • суб'єктивність • нечіткість суджень • вірність своїй власній точці зору • невизначеність • складно сформулювати думку або почуття • плутанина
занадто тісна (рядок «налазить» на сусідній)	• упертість • не замислюється про важливість порозуміння з оточенням • нещирість • психологічно задихається • маскування • жадібність	• суб'єктивність

	• <i>інфантильність, дитячість</i>	
звужується до кінця аркуша	• <i>надмірна балакучість</i> • <i>проблеми зі встиганням</i>	• <i>втрата ясності</i>

Розмір почерку

Нормативною вважається висота літер середньої зони, дорівнювана 3 мм.

Таблиця 2.8

Параметри розміру почерку

Великий (від 3 мм)	Дрібний (до 3 мм)
• <i>почуття власної значущості</i> • <i>бажання виділитися</i> • <i>гордість</i> • <i>почуття зверхності</i> • <i>потяг до незалежності</i> • <i>урочистість</i> • <i>активність</i> • <i>наснага</i> • <i>здатність до запевнення</i> • <i>душевна щедрість</i> • <i>відданість</i> • <i>відсутність реалістичності</i> • <i>розвинена уява</i> • <i>надмірність</i> • <i>нестача критичності</i> • <i>зверхність</i> • <i>ілюзії</i> • <i>легковажність</i> • <i>незосередженість</i> • <i>бурхливий темперамент</i> • <i>імпульсивність</i> • <i>ревності</i> • <i>істеричність</i>	• <i>скромність</i> • <i>лагідність</i> • <i>стриманість</i> • <i>старанність</i> • <i>трудолюбність</i> • <i>діловитість</i> • <i>родинність</i> • <i>почуття обов'язку</i> • <i>відсутність ілюзій</i> • <i>реалізм</i> • <i>схильність до дослідження</i> • <i>споглядальність</i> • <i>точність</i> • <i>виваженість</i> • <i>здатність виділити головне</i> • <i>педантичність</i> • <i>дріб'язковість</i> • <i>небажання діяти</i> • <i>відчуття пригніченості</i> • <i>боязливість</i> • <i>сухість характеру</i> • <i>обмеженість</i> • <i>схильність до релігійності</i>

Вертикальний розмах літер

Вертикальний розмах літер (між кінцями нижніх і верхніх «відростків») є показником самотності, індивідуальності.

Таблиця 2.9

Параметри вертикального розмаху літер

Значний (великий)	Незначний (маленький)	Мінливий (змінюється по одній і тій самій літері)
• амбіційність • ініціативність • спонтанність • занепокоєння • бажання змін • активність • розлад уваги, концентрації • конфлікт «хочу / можу» • імпульсивність • незадоволеність • нав'язливість • надмірні претензії • зневага до інших • престижність • схильність до істеричності • екстраверт	• задоволення малим • скромність • раціональність • «прикладне» сприйняття • реалізм • спокійність • задоволення тим, що є • баланс між бажаннями й можливостями • чітке усвідомлення своїх можливостей • моральність • зрілість думки • помірність • постійність • відповідальність • увага, концентрація • повільне засвоєння, сприйняття • нудотність • байдужість • лінощі • флегматичність • інтроверт	• внутрішня непослідовність • занепокоєність, що чергується з байдужістю • невпевненість, пов'язана з невідповідністю Я своїй соціальній ролі • конфлікт, внутрішня боротьба, що віднімає душевну рівновагу

Напрям рядків

Особливості напрямку рядків свідчать про емоційну стійкість, постійність, психологічний стан, зміни настрою, тонус, працездатність.

Таблиця 2.10

Параметри напрямку рядків

Рядки прямі	Рядки піднімаються	Рядки спускаються
самовладання емоційна стійкість зваженість дій дисципліна порядок самокритика постійність, посидючість логіка цілеспрямованість почуття обов'язку відповідальність концентрація, увага системність підозрілість егоцентричність прохолодність, формалізм нецирість нечутливість	емоційний підйом наснага гарне почуття гумору веселість амбіційність пристрасність оптимізм творча захопленість хвилювання занепокоєння легковажність недисциплінованість імпульсивність агресивність диктат істеричність	швидка орієнтація рефлекс втілення «прикладний» підхід розбіг для досягнення втомленість душевне виснаження песимізм почуття провини меланхолія почуття пригніченості депресія фізична хвороба

ІХ. Горизонталь почерку.

Горизонталь дає «зовнішню» інформацію про мовну особистість. Виражає ставлення особистості до навколишнього світу. Дозволяє зробити висновки про поведінку, адаптацію, інтеракцію у суспільстві.

Кут нахилу почерку

Гострий кут нахилу (правосторонній нахил) почерку – особистості ближче аспекти: суспільство, допомога, посередництво, участь, громадська думка.

Прямий кут нахилу (відсутність нахилу) почерку – особистості ближче аспекти: організація, наука, технологія, незалежність, судочинство.

Тупий кут нахилу (лівосторонній нахил) почерку – особистості ближче аспекти: захист, дипломатія, шпигунство, страховка, підозрілість.

Таблиця 2.11

Параметри кута нахилу почерку

Параметр кута нахилу	Особливості мовної особистості
Гострий кут нахилу (правосторонній нахил) почерку	• швидке сприйняття • надмірна емоційність • амбіційність • щирість • природність • сердечність • емпатія • відданість • поступливість • теплота • гнучкість • швидка адаптація • натхненність • динамічність • товарицькість • вербальність, виразність • активність • пристрасність • балакучість • бурхливий темперамент • зверхність • імпульсивність • нелогічність

	• <i>нестриманість</i> • <i>недисциплінованість</i> • <i>нестійкість</i> • <i>агресія</i> • <i>істеричність</i> • <i>екстравертність</i>
Прямий кут нахилу (відсутність нахилу) почерку	• <i>об'єктивність</i> • <i>раціональність</i> • <i>розсудливість</i> • <i>організованість</i> • <i>практичність</i> • <i>змістовність, діловитість</i> • <i>порядок, акуратність</i> • <i>помірність, стриманість</i> • <i>самовладання</i> • <i>дисциплінованість</i> • <i>відповідальність</i> • <i>постійність</i> • <i>самокритичність</i> • <i>воля</i> • <i>супротив, упертість</i> • <i>концентрація</i> • <i>підозрілість, недовіра</i> • <i>байдужість</i> • <i>погорда</i> • <i>педантичність</i> • <i>егоцентричність</i> • <i>байдужість до інших</i> • <i>колекціонування, накопичувальність</i> • <i>прохолодність</i> • <i>інтровертність</i>
Тупий кут нахилу (лівосторонній нахил) почерку	• <i>обережність</i> • <i>скромність</i> • <i>комплекси, несміливість</i> • <i>самовладання</i> • <i>живе минулим</i> • <i>страх перед майбутнім</i>

	• консерватизм • почуття провини • самокопання • схильність оправдуватися • неприродність • підозрілість • піжонство • конфліктність • нав'язливість • егоїзм • душевне напруження • погорда • пригніченість • істеричність • інтровертність
Мінливість кута нахилу почерку	• мінливість настрою • невпевненість • коливання • легковажність, схильність підкорятися впливу • не належить собі • неспокійність • нестійкість • суперечливість у прийнятті рішень • складності з постійністю, схильність до пригод • примхлива впертість

Ширина / вузькість почерку

Ширина / вузькість почерку репрезентує постійність і послідовність самопросування в суспільстві, сміливість, стриманість, розвиток. Стандартна, нормативна ширина почерку – та, при якій висота літер середньої зони приблизно дорівнює їх ширині. Відповідно, якщо ширина більшої частини букв перевершує висоту – почерк буде вважатися широким, якщо переважає висота над шириною – літери вузькі.

Таблиця 2.12

Параметри ширини / вузькості почерку

Широкий почерк	Вузький почерк	Помірно широкий / вузький почерк
амбіційність цілеспрямованість багатий внутрішній світ гострота розуму, насиченість темпераменту широка перспектива товариськість щирість бадьорість душевна широта потяг до самостійності організованість претензії розкиданість погорда зверхність нетерплячість неточність слабке самовладання, самоконтроль любов до комфорту	стриманість помірність сором'язливість скромність розсудливість самовладання старанність, працездатність уважність, концентрація здатність вибудовувати зменшення активності почуття пригніченості, душевної задухи боягузтво нав'язливість почуття нікчемності егоїзм підозрілість байдужість до оточуючих	невпевненість відносно своїх цілей суперечливі рішення коливання негнучкість у своїх захопленнях та сферах зацікавлень коливання впевненості в собі

Горизонтальні береги

Початкові береги – особистості ближче внутрішні аспекти: «Я», початок, дитинство, минуле, критичність, сталість, відсторонення, неприязнь, просування, коливання.

Кінцеві береги – особистості ближче зовнішні аспекти: «Ти», суспільство, майбутнє, ставлення до «зовнішнього», залученість, сепаратизм, страх, сміливість.

Таблиця 2.13

Характеристика початкових берегів

Широкі	Вузькі	Відсутні
• <i>ввічливість, формалізм</i> • <i>певна демонстративність</i> • <i>естетичний смак</i> • <i>любов до розкоші</i> • <i>марнотратство</i> • <i>почуття приниженості (дискримінованості)</i> • <i>біль минулого</i> • <i>втеча від спогадів</i> • <i>удавання щасливої та радісної людини</i>	• <i>зваженість</i> • <i>дисципліна</i> • <i>самокритика</i> • <i>обережний розрахунок</i> • <i>витримка</i> • <i>педантичність</i> • <i>організованість</i> • <i>уміння відповідати рамкам</i> • <i>економність</i> • <i>консерватизм</i> • <i>егоїзм</i>	• <i>надмірна впевненість у собі</i> • <i>оборонність</i> • <i>владність</i> • <i>підозрілість</i> • <i>егоїзм</i> • <i>зверхність</i> • <i>нахабність</i> • <i>пристрасть до матеріального</i> • <i>скупість</i>

Таблиця 2.14

Характеристика кінцевих берегів

Широкі	Вузькі	Відсутні
• <i>гостре почуття відповідальності</i> • <i>бажання незалежності</i> • <i>поетичність</i> • <i>збереження дистанції</i> • <i>складно вирішувати</i> • <i>зволікання</i> • <i>розчарованість, відчай</i> • <i>злопам'ятність</i> • <i>егоїзм</i>	• <i>самоконтроль</i> • <i>обережність</i> • <i>зваженість</i> • <i>володіння своїм тілом</i> • <i>сміливість</i> • <i>активність</i> • <i>товариськість</i> • <i>імпульсивність</i> • <i>недотримання дистанції</i> • <i>не думає про інших</i>	• <i>живий</i> • <i>спритний</i>

Відстань між словами

Відстань між словами – концептуалізація, мислення поняттями, абстрактне мислення, якість і організованість суджень, а також комунікація міжособистісна, соціальна та міжідейна, адекватність дистанції. Від сплутаності понять і почуттів, нездатності їх розрізняти, змішаності смислів, себе й іншого – до повної втрати зв'язку з реальністю: відчуженості понять, заперечення людських зв'язків, втрати причетності до сенсу, шизоїдної розщепленості (крайня відокремленість розумового від реально-емоційного).

Таблиця 2.15

Параметри відстані між словами

Відстань	Зовнішньо	Внутрішньо
Велика	• сором'язливість • самотність • відстороненість • небажання бути відвертим • неправильна самооцінка • беззахисність • інтровертність	• музикальність • ідейність • здатність «перемикатися» між справами • «стрибаючі» думки • «бідні» асоціації
Нормальна	• збалансована соціальна адаптація (приспосованість) • спокійне ставлення до загальноприйнятого • тактовність • теплота • природність	• чіткість мислення • порядок • організованість • помірність • проникливість • логіка • аналітичні здібності • здатність «розкладати по полицях»
Щільна	• відданість • потреба в соціальних зв'язках • нерозбірлива товариськість	• розвинута уява • здатність до імпровізації • активність • нечітке мислення • балакучість

	• <i>нестача критичності</i> • <i>нетерплячість</i> • <i>відсутність перешкод</i> • <i>відсутність тактовності</i> • <i>залежність від середовища й оточення</i> • <i>несамостійність</i> • <i>почуття дискримінації</i> • <i>пригніченість</i> • <i>імпульсивність</i> • <i>екстравертність</i>	• <i>складність при переході від одного до іншого</i>

Відстань між літерами

Відстань між літерами – розрахунок резервів для мети, економність / марнотратство, бачення / нездатність до сприйняття речей такими, якими вони є.

Таблиця 2.16

Параметри відстані між літерами

Відстань	Особливості мовної особистості
Широка	• <i>живість</i> • <i>оптимізм</i> • <i>уява</i> • <i>ініціатива</i> • <i>відданість</i> • <i>відвертість</i> • <i>спрага досягнень</i> • <i>захопливість</i> • <i>натхненність</i> • <i>імпровізація</i> • <i>нестача концентрації</i> • <i>розсіяність</i> • <i>ілюзії</i> • <i>швидке «закипання», істеричність</i>
Нормальна (середня)	• <i>живість</i> • <i>самокритичність</i>

	• <i>концентрація</i> • <i>стійкість</i> • <i>реалістичність</i> • <i>ясність</i> • <i>працездатність</i> • <i>обережність при виконанні чогось</i>
Вузька	• <i>відповідальність</i> • <i>зосередженість</i> • <i>бойова готовність</i> • <i>напруженість</i> • <i>хворобливе ставлення до критики</i> • <i>сором'язливість</i> • <i>дріб'язковість</i> • <i>тривожність</i> • <i>впертість</i> • <i>гостре почуття пригніченості, дискримінації</i> • <i>егоцентричність</i>
Непостійна, мінлива	• <i>слабка воля</i> • <i>нестача зосередженості</i> • <i>складності у прийнятті рішень</i> • <i>схильність до впливу</i> • <i>знижений бар'єр збудженості</i> • <i>уявна претензійність</i> • <i>нестача дисциплінованості</i> • <i>легковажність</i> • <i>нестійкість</i> • <i>негнучкість в інтересах</i> • <i>розлад у щоденному функціонуванні</i>

2.3. Типологія мовних особистостей на підставі почеркознавчого аналізу

Типологія мовних особистостей, вибудовувана на основі почеркознавчої експертизи, ґрунтована на понятті психотипу. Психотип виокремлюється на підставі певних спільних рис характеру, подібних особливостей соціальної й комунікативної поведінки різних особистостей (важливий момент: у психотипі усі об'єднані мовні особистості є індивідуальними, окремими).

Після визначення психотипу розглядається кожна мовна особистість окремо, індивідуально на підставі більш глибокого, деталізованого почеркознавчого аналізу.

З графологічним аналізом корелює типологія особистостей К. Юнга в почерку:

1. Сенсор екстравертний

Параметри:

Організація: тісний і завантажений розподіл тексту на аркуші.

Стиль букв: почерк продуктивний, але часто стандартний.

Розмір: середній, до великого.

Співвідношення трьох регістрів букв: переважає середина букви з добре вираженим нижнім регістром.

Хід рядків: прямий або опускається, літери ґрунтовно «сидять» на рядках.

Відстань між рядками: маленька (зменшена).

Нахил почерку: правий, іноді відсутній (гострий або прямий кут нахилу).

Ширина: почерк широкий або змішаного типу.

Відстань між буквами: маленька.

Відстань між словами: маленька.

Натиск: сильний, іноді проникає наскрізь.

Штрихотворення: різкі закінчення штрихів.

Ступінь неподільності / роздільності почерку: часто почерк злитий або частково злитий.

Форма: у буквах переважають кути або кути з аркадами.

Структура букв: стандартна, без спрощень.

Динаміка: швидкість помірна, але постійно і неухильно просувається.

Таблиця 2.17

Типологія особистостей сенсора екстравертного

	Переваги	Недоліки	Відмінності почерків
«Маршал»	Мислення тактичне і критичне. Уміє відстоювати свою точку зору. Живе розумом.	Конфліктує з оточенням. Не терпить наказового тону.	• Кращі розподіл, організація тексту. • Зменшення розміру почерку. • Тонші лінії.
«Політик»	Відмінні дипломатичні здатності. Ввічливий, демократичний. Прагне бути в центрі уваги.	Проблеми з концентрацією уваги. Консервативний, прагне узагальнювати, суб'єктивний.	• Збільшення розміру почерку. • Зменшення ступеню просторності. • Поява м'яких, більш заокруглених форм.

2. Сенсор інтровертний*Параметри:*

Організація: хороший, нетісний розподіл тексту.

Стиль букв: почерк індивідуальний, стилізований, штучний або претензійний.

Розмір: середній.

Співвідношення трьох регістрів букв: середня частина букв переважає і добре виражена.

Хід рядків: людина намагається зберігати рядки рівними. Букви в словах ґрунтовно «сидять» на рядку.

Відстань між рядками: середня.

Береги: створення за допомогою берегів естетичної рамки, що обрамляє текст.

Нахил почерку: прямий / тупий кут.

Ширина: почерк широкий або змішаного типу.

Відстань між буквами: середня.

Відстань між словами: середня.

Натиск: середній.

Ступінь неподільності / роздільності почерку: швидше злитість або часткова злитість.

Форма: незграбність, можливі аркади, але при індивідуальності і стилізованості форм.

Структура букв: літери об'ємні, збагачені, можливі прикраси. Форми штучні або заплутані.

Динаміка: розміреність, «виваженість» і стриманість швидкості.

Таблиця 2.18

Типологія особистостей сенсора інтровертного

	Переваги	Недоліки	Відмінності почерків
«Майстер»	Робить розумні вчинки, практично адаптує нові ідеї. Винахідливий, організований. Завжди має власну думку.	Скептичний, потайний. Не терпить наказів.	• Кращі розподіл, організація тексту. • Зменшення розміру почерку. • Тонші лінії.
«Посередник»	Здатний оцінити якість, детально пояснити всі нюанси. Має дар переконання. М'яко взаємодіє зі співрозмовником. Не терпить критики.	Важко переносить інтенсивну ділову активність. Досить лінивий. Не любить перебільшень, потребує фактів і доказів.	• Пом'якшення, гнучкість форм. • Більш округлі форми.

3. Логік екстравертний

Параметри:

Організація: дуже гарне (продуктивне) розташування тексту.

Стиль букв: почерк індивідуальний, прочитуваний, простий.

Розмір: маленький.

Співвідношення трьох регістрів букв: переважає середина, але вона не розвинена.

Хід рядків: прямі або опускаються.

Відстань між рядками: виразна.

Береги: початкові – рівні або трохи розширюються. Заклучні – вузькі й відносно рівні.

Нахил почерку: прямий або злегка правий.

Ширина: вузька або змішаного типу.

Відстань між буквами: середня.

Відстань між словами: середня.

Натиск: сильний.

Штрихотворення: початкова різкість при кінцевій загостреності штриха.

Ймовірна різкість і обривистість у нижній зоні букв.

Ступінь неподільності / роздільності почерку: можливі обидва варіанти.

Форма: аркади, аркади з кутами, невеликі або незграбні гірлянди.

Структура букв: спрощена, схематична («скелет» літери), виразна.

Динаміка: жива, але контрольована, стримана.

Таблиця 2.19

Типологія особистостей логіка екстравертного

	Переваги	Недоліки	Відмінності почерків
«Адміністратор»	Тверезо оцінює ситуацію. Здатний координувати. Дуже	Погано сприймає критику, навіть у жартівливій формі. Буває	Почерк «важкий», стійкий. Доволі товсті лінії.

	прагматичний, усе планує наперед.	надмірно різким у своїх критичних оцінках. Часто проявляє вимогливість.	• Зменшення відстані між словами й буквами. • Більш розвинута нижня зона букв.
«Підприємець»	Допитливий, динамічний, діяльний. Любить домовлятися на вигідних умовах.	Занадто балакучий, любить розповідати й обговорювати прочитане й почуте. Може бути неакуратним при оформленні ділової документації.	• Почерк «легкий». • Збільшення відстані між словами й буквами. • Доволі слабкий натиск. • Ниткоподібна форма букв. • Нестійкість букв на рядку.

4. Логік інтровертний

Параметри:

Організація: гарний, просторий розподіл тексту у просторі (на аркуші).

Стиль букв: оригінальність без ускладнень, простота.

Розмір: почерк дрібний, витончений.

Співвідношення трьох регістрів букв: середня зона букв мала, верхня довше нижньої.

Відстань між рядками: велика.

Береги: початкові береги – вузькі і рівні або звужуються (відступають назад).

Нахил почерку: прямий або злегка правий, постійний.

Ширина: вузька.

Відстань між буквами: середня.

Відстань між словами: велика.

Натиск: середньої сили.

Штрихотворення: початкова і кінцева загостреність штрихів, можлива кінцева різкість штриха (тупий кінець).

Ступінь неподільності / роздільності почерку: можлива часткова злитість / роздільність.

Форма: маленькі локальні аркади, помірна незграбність.

Структура букв: проста, точна, схематична (тільки основа букв).

Динаміка: швидкість помірна, з ритмічністю і зосередженістю.

Таблиця 2.20

Типологія особистостей логіка інтровертного

	Переваги	Недоліки	Відмінності почерків
«Інспектор»	Послідовний, точний і конкретний. Довіряє лише офіційним або перевіреним джерелам інформації. Досліджує вузькі проблеми. Акуратний у документації, фактах, інформації, інструкціях.	Безкомпромісний. Нетерпимий до інших точок зору. У своїх переконаннях і позиціях догматичний.	• «Важкість» і стійкість почерку. • Досить товсті лінії та середня сила натиску. • Зменшення відстані між словами й буквами. • Більш розвинута нижня зона букв.
«Аналітик»	Аналітичне мислення, сильно розвинута логіка. Системність і алгоритмічність. Легко відділяє головне від	Негнучкий. Говорить про те, що його цікавить, «сторонні» подробиці в мовленні співрозмовника не слухає і старається	• «Легкість» почерку. • Збільшення відстані між словами й буквами. • Доволі слабкий натиск.

	другорядного, узагальнює факти, добре розбирається у схемах, класифікаціях і структурах. Об'єктивний, справедливий. Уміє коротко й доступно донести суть справи.	припинити розмову. Не терпить указівок.	• Ниткоподібна форма букв. • Нестійкість букв на рядку.

5. Етик екстравертний

Параметри:

Організація: хороша і досить компактна організація тексту на аркуші.

Стиль букв: форма букв хороша, але не оригінальна.

Розмір: великий, з циклічними коливаннями: то збільшується, то зменшується.

Співвідношення трьох регістрів букв: розвинена середня зона букв.

Відстань між рядками: середня, але з тенденцією до малої.

Береги: розширюються початкові поля. Заключні – вузькі, хвилеподібні або нерівні.

Нахил почерку: злегка правий, інколи лівий.

Ширина: спочатку широка, згодом вузька.

Відстань між буквами: нерівномірна.

Відстань між словами: маленька, нерівномірна.

Натиск: несильний.

Ступінь неподільності / роздільності почерку: часткова злитість.

Форма: незграбні гірлянди, неглибокі аркади, відкриті форми.

Структура букв: літери цільні, можливі надмірності, складні форми букв, а також прикрашені або заплутані.

Динаміка: почерк живий, швидкий, спонтанний, рухається вперед.

Таблиця 2.21

Типологія особистостей етикет екстравертного

	Переваги	Недоліки	Відмінності почерків
«Ентузіаст»	Уважний. Комунікабельний. Любить перспективні і практичні ідеї. Прекрасний співрозмовник.	Неспроможний діяти без емоційного контакту зі співбесідником. Не відділяє головне від другорядного.	• Більша «важкість» почерку. • Товсті лінії. • Менша відстань між буквами, словами, рядками. • Виразна нижня зона букв.
«Наставник»	Красиво виражає почуття. Моральна позиція вихователя й наставника. Має широкі гуманітарні інтереси.	Надміру драматизує. Категоричний, недовірливий. Критику не сприймає.	• Витонченість ліній і легкість. • Просторість розташування тексту. • Більша відстань між буквами, словами, рядками. • Ниткоподібні букви. • Відносно виразна верхня зона букв.

6. Етикет інтровертний

Параметри:

Організація: розподіл тексту незбалансований.

Стиль букв: близький до стандарту.

Розмір: середній, до дрібного.

Співвідношення трьох регістрів букв: середня зона переважає і добре розвинена.

Відстань між рядками: середня, але з тенденцією до малої.

Береги: початкові поля дуже хиткі, або спадні (відступаючи, що звужуються), або рівні.

Нахил почерку: злегка правий, інколи лівий.

Ширина: первинна ширина і вторинна вузькість / ширина.

Відстань між буквами: непостійна.

Відстань між словами: маленька, непостійна.

Натиск: досить слабкий.

Ступінь неподільності / роздільності почерку: злитість.

Форма: округлі форми, глибокі гірлянди і аркади.

Структура букв: літери високі, прямокутні, «стоячі».

Динаміка: помірна, стримана, невільна або статична.

Таблиця 2.22

Типологія особистостей етика інтровертного

	Переваги	Недоліки	Відмінності почерків
«Хранитель»	Раціональний, принципний, постійний, працелюбний.	Різкий в оцінках. Не любить критики.	• Більша «важкість» почерку. • Товсті лінії. • Менша відстань між буквами, словами, рядками. • Виразна нижня зона букв.
«Гуманіст»	Цікавиться морально-філософськими проблемами. Спроможний до компромісів.	Важко переживає конфлікти й непорозуміння. Не заглиблюється в те, що не	• Витонченість ліній і легкість. • Просторість розташування тексту.

		входить у сферу його зацікавлень.	• Більша відстань між буквами, словами, рядками. • Ниткоподібні букви. • Відносно виразна верхня зона букв.

7. Інтуїт екстравертний

Параметри:

Організація: розташування просторе, але невпорядковане.

Стиль букв: оригінальний, ниткоподібний, важко прочитуваний.

Розмір: середній, до дрібного, непостійний.

Співвідношення трьох регістрів букв: середня зона (середина букви) домінуюча, маленька. Нижня – гірляндного типу.

Хід рядків: рядки петляють, із них вибиваються окремі літери.

Відстань між рядками: середня, але з тенденцією до великої, непостійна.

Береги: початкові і кінцеві береги нерівні, можливі прориви кінцевих берегів.

Нахил почерку: легкі коливання навколо нахилу під прямим кутом.

Ширина: змішаний тип: первинна вузькість і вторинна ширина. Можливий вузький і ниткоподібний почерк.

Відстань між буквами: велика, непостійна.

Відстань між словами: велика, непостійна.

Натиск: слабкий.

Штрихотворення: загостреність на початку і в кінці штриха.

Ступінь неподільності / роздільності почерку: роздільність.

Форма: ниткоподібна.

Структура букв: літери абстрактні, спрощені, «збіднені», важко прочитувані. Оригінальні форми у верхній зоні.

Динаміка: швидка, непостійна. Прискорення і уповільнення.

Таблиця 2.23

Типологія особистостей інтуїта екстравертного

	Переваги	Недоліки	Відмінності почерків
«Новатор»	Пізнавальне мислення, ерудиція, допитливість, начитаність, гарна пам'ять. Розвинена інтуїція допомагає вибрати правильне рішення. Бачення перспективи ідей і справ, знаходження несподіваного рішення. Уміння порадити, як виплутатися зі складних ситуацій. Здатний переробити ідеї в системну теорію, йдучи від загального до конкретного.	Відсутність організованості. Може говорити не по темі. Іноді безпідставно доводить свою правоту.	• Гарний розподіл тексту. • Поява м'яких кутів. • Зменшення коливань.
«Ініціатор»	Комунікабельний, емоційний, дипломатичний. Пропагандує цікаві ідеї.	Перевантажує себе зайвими контактами. Іноді може сказати зайве.	• Збільшення розміру почерку. • Менша просторовість. • Поява м'яких, більш заокруглених форм.

8. Інтуїт інтровертний

Параметри:

Організація: розподіл тексту у просторі непродуктивний, багато пустот, білих дір.

Стиль букв: оригінальний, індивідуальний, непостійний (мінливий).

Розмір: дрібний і непостійний.

Співвідношення трьох регістрів букв: середня зона дрібна і не домінантна, верхня – оригінальна або своєрідна, нижня – гірляндного типу.

Хід рядків: піднятий.

Відстань між рядками: середня, але з тенденцією до великої, непостійна.

Береги: початкові досить рівні або трохи розширюються. Кінцеві береги петляють.

Нахил почерку: легкі коливання навколо нахилу під прямим кутом.

Ширина: змішаний тип: первинна вузькість і вторинна ширина.

Відстань між буквами: середня, до великої, непостійна.

Відстань між словами: середня, до великої, непостійна.

Натиск: слабкий.

Штрихотворення: загостреність на початку і в кінці штриха. Можлива уривчастість.

Ступінь неподільності / роздільності почерку: низький ступінь злитості, непостійність.

Форма: легка ниткоподібна, аркади і кути, з гірляндами в нижній зоні.

Структура букв: спрощеність, абстрактність форм, також оригінальність або індивідуальність, мінливість форм.

Динаміка: бурхлива, пульсуюча, але не жорстка.

Типологія особистостей інтуїта інтровертного

	Переваги	Недоліки	Відмінності почерків
«Критик»	Раціональний, ерудований, багато читає й думає, має гарну пам'ять.	Скептик. Схильний до тривог і сумнівів.	• Гарний розподіл тексту. • Поява м'яких кутів. • Зменшення коливань.
«Романтик»	Емоційний, тактовний. Розвинуті гуманітарні інтереси. Ідеаліст. Гарний дипломат.	Суперечливий, невпевнений, розсіяний. Хворобливо сприймає критику.	• Збільшення розміру почерку. • Менша просторовість. • Поява м'яких гірлянд, дуг.

Висновок до розділу 2

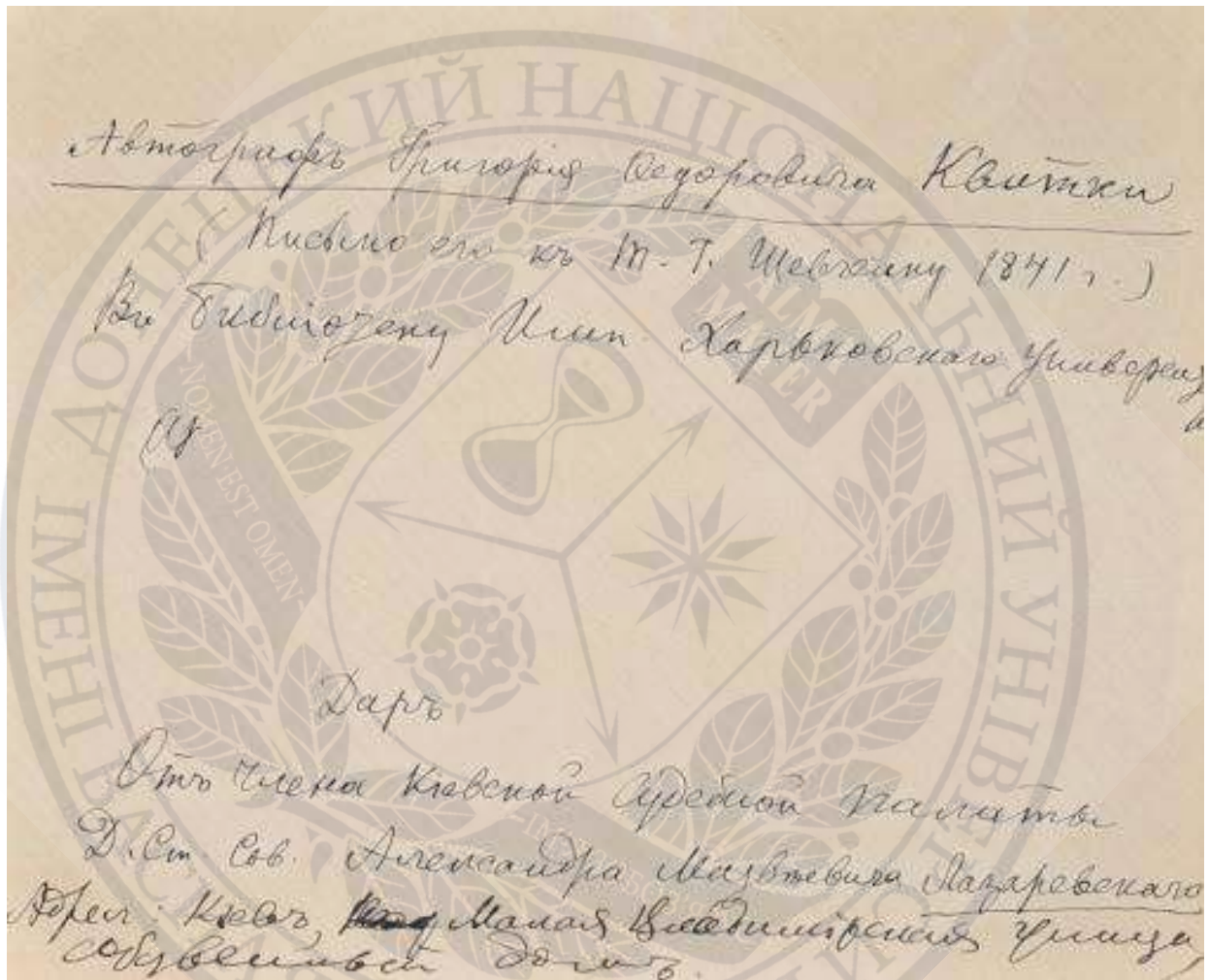
Отже, алгоритм графологічного аналізу з метою діагностики рис мовної особистості включає в себе: 1) формування загального враження від почерку; 2) визначення гештальту, макро- й мікроструктури почерку; 3) визначення ступеню натиску в почерку; 4) характеристику темпу почерку; 5) визначення ступеню сталості, однорідності почерку; 6) опис форми почерку; 7) визначення рівня загального розвитку мовної особистості; 8) характеристику вертикалі почерку; 9) характеристику горизонталі почерку; 10) визначення типу мовної особистості за К. Юнгом; 11) інтерпретацію результатів за графологічними таблицями. Типологія мовних особистостей, вибудовувана на основі почеркознавчої експертизи, ґрунтована на понятті психотипу (К. Юнг): сенсор екстравертний («Маршал», «Політик»), сенсор інтровертний («Майстер», «Посередник»), логік екстравертний («Адміністратор», «Підприємець»), логік інтровертний («Інспектор», «Аналітик»), етик екстравертний («Ентузіаст», «Наставник»), етик

інтровертний («Хранитель», «Гуманіст»), інтуїт екстравертний («Новатор», «Ініціатор»), інтуїт інтровертний («Критик», «Романтик»).

РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА МОВНИХ ОСОБИСТОСТЕЙ ВІДОМИХ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ НА ОСНОВІ ЗРАЗКІВ ЇХ ПОЧЕРКУ

3.1. Аналіз №1. Григорій Квітка-Основ'яненко

I. Загальне враження від почерку:	доволі хаотичне й не надто акуратне написання, однак наявні красиво виведені, прикрашальні елементи, підкреслення
II. Гештальт, макроструктура, мікроструктура почерку	
1. Гештальт:	береги практично відсутні, використання простору нерациональне, структура нечітка
2. Макроструктура:	проблемна
3. Мікроструктура:	проблемна

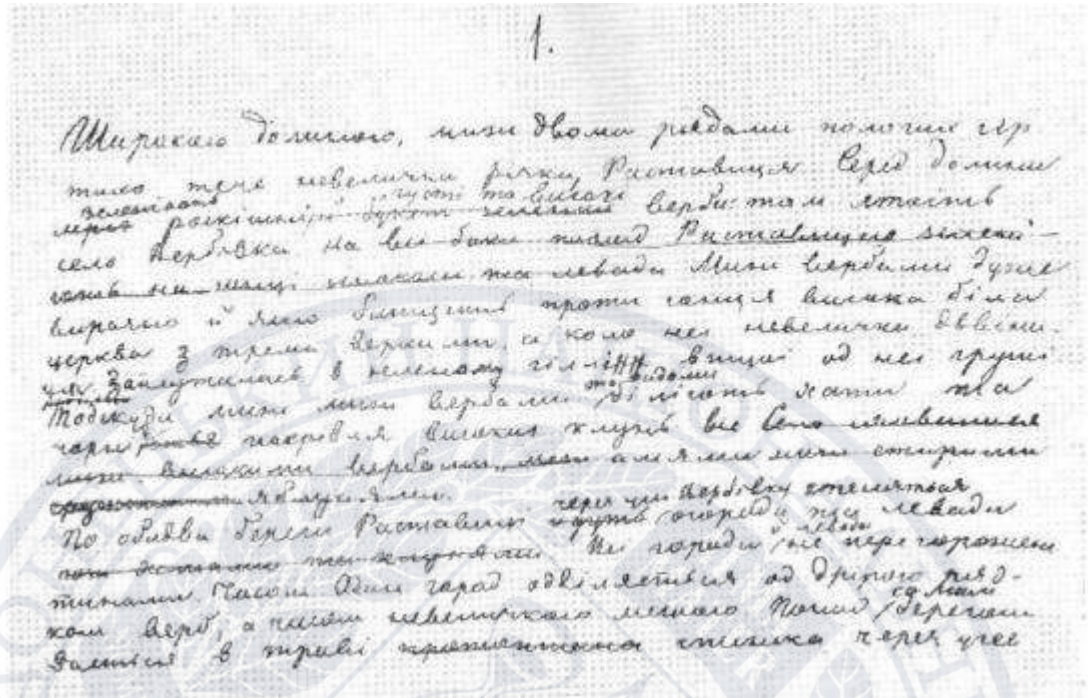
III.	Ступінь натиску в почерку:	показник – 5 у напрямку «Свобода»
IV.	Темп почерку:	швидкий
V.	Ступінь сталості, однорідності почерку:	неоднорідний
VI.	Форма почерку:	кути і пряма форма (сенсорика)
VII.	Визначення рівня загального розвитку мовної особистості:	3 – «середній» (посередній, звичайний, середньостатистичний рівень)
	1. Швидкість почерку:	5
	2. Читабельність почерку:	3
	3. Оригінальність, самобутність, індивідуальність почерку:	3
	4. Організація почерку:	1
VIII.	Вертикаль почерку	
	1. Три зони букв:	розвинена верхня зона
	2. Вертикальні береги:	широкі верхні береги + відсутні нижні береги
	3. Відстань між рядками:	звужується до кінця аркуша
	4. Розмір почерку:	дрібний
	5. Вертикальний розмах літер:	значний (великий)
	6. Напрямок рядків:	рядки спускаються
IX.	Горизонталь почерку	
	1. Кут нахилу почерку:	гострий кут нахилу (правосторонній нахил)
	2. Ширина / вузькість почерку:	помірно широкий
	3. Горизонтальні береги:	вузькі початкові береги + відсутні кінцеві береги
	4. Відстань між словами:	нормальна
	5. Відстань між літерами:	нормальна (середня)
X.	Тип мовної особистості за К. Юнгом:	логік інтровертний, «Інспектор» (Орієнтація в реальності за допомогою відчуттів. Навколишні явища і речі сприймаються такими, які є, безпосередньо (без попереднього аналізу), пропускаються через себе. Послідовний, точний і конкретний. Довіряє лише офіційним або перевіреним джерелам інформації. Досліджує вузькі проблеми. Акуратний у документації, фактах,

інформації, інструкціях.
 Безкомпромісний. Нетерпимий до
 інших точок зору. У своїх
 переконаннях і позиціях
 догматичний.)

Характеристика мовної особистості на підставі аналізу почерку

- 1) *ключові позитивні якості*: «прикладний» підхід; аналітичні здібності; вербальність, виразність; виваженість; високий інтелект; відкритість; ґрунтовність; допитливість; екстравертність; живість; збалансована соціальна адаптація (пристосованість); здатність «розкласти по поличках»; здатність виділити головне; здатність до швидкого вивчення мов; ініціативність; кмітливість; концентрація; критичність; логіка; люб'язність; нав'язливість; обережний розрахунок; поступливість; проникливість; рішучість; розсудливість; самокритичність; споглядальність; спокійне ставлення до загальноприйнятого; спритність; стиль у комунікації й висловлюваннях – пафосний, драматичний або захоплений; схильність до дослідження; тактовність; твердість; товариськість; точність; уміння відповідати рамкам; чіткість мислення; швидка орієнтація; швидке сприйняття; щирість; ясність;
- 2) *ключові негативні якості*: надмірна балакучість; втрата ясності; депресія; залежність (інтелектуальна, наприклад); ігнорування оточення; нелогічність; неорганізованість; непослідовність; певна зверхність (недостатня заглибленість у суть питання, проблеми, теми); потреба сперечатися; претензійність; розлад уваги, концентрації; складності у справі почати розмову; суперечливі рішення; уникнення планування; формалізм.

3.2. Аналіз №2. Іван Нечуй-Левицький

I.	Загальне враження від почерку:	не надто акуратне написання, наявні виправлення, рідко – прикрашальні елементи
II.	Гештальт, макроструктура, мікроструктура почерку	
	1. Гештальт:	береги практично відсутні, раціональне використання простору, структура не досить чітка
	2. Макроструктура:	проблемна
	3. Мікроструктура:	проблемна
III.	Ступінь натиску в почерку:	показник – 4 у напрямку «Свобода»
IV.	Темп почерку:	швидкий
V.	Ступінь сталості, однорідності почерку:	неоднорідний
VI.	Форма почерку:	ниткоподібна форма (інтуїція)
VII.	Визначення рівня загального розвитку мовної особистості	3 – «середній» (посередній, звичайний, середньостатистичний рівень)
	1. Швидкість почерку:	4
	2. Читабельність почерку:	4
	3. Оригінальність, самобутність, індивідуальність почерку:	2
	4. Організація почерку:	2

VIII. Вертикаль почерку

1. Три зони букв: розвинена середня зона
2. Вертикальні береги: широкі верхні береги + вузькі нижні береги
3. Відстань між рядками: вузька
4. Розмір почерку: дрібний
5. Вертикальний розмах літер: мінливий
6. Напрямок рядків: рядки піднімаються

IX. Горизонталь почерку

1. Кут нахилу почерку: мінливий
2. Ширина / вузькість почерку: помірно широкий
3. Горизонтальні береги: вузькі початкові береги + вузькі кінцеві береги
4. Відстань між словами: велика
5. Відстань між літерами: мінлива

X. Тип мовної особистості за К. Юнгом:

етик екстравертний, «Наставник» (Орієнтація в житті за допомогою безпосереднього проникнення в суть речей і досягнення сутності їх прихованих можливостей. Красиво виражає почуття. Моральна позиція вихователя й наставника. Має широкі гуманітарні інтереси. Надміру драматизує. Категоричний, недовірливий. Критику не сприймає.)

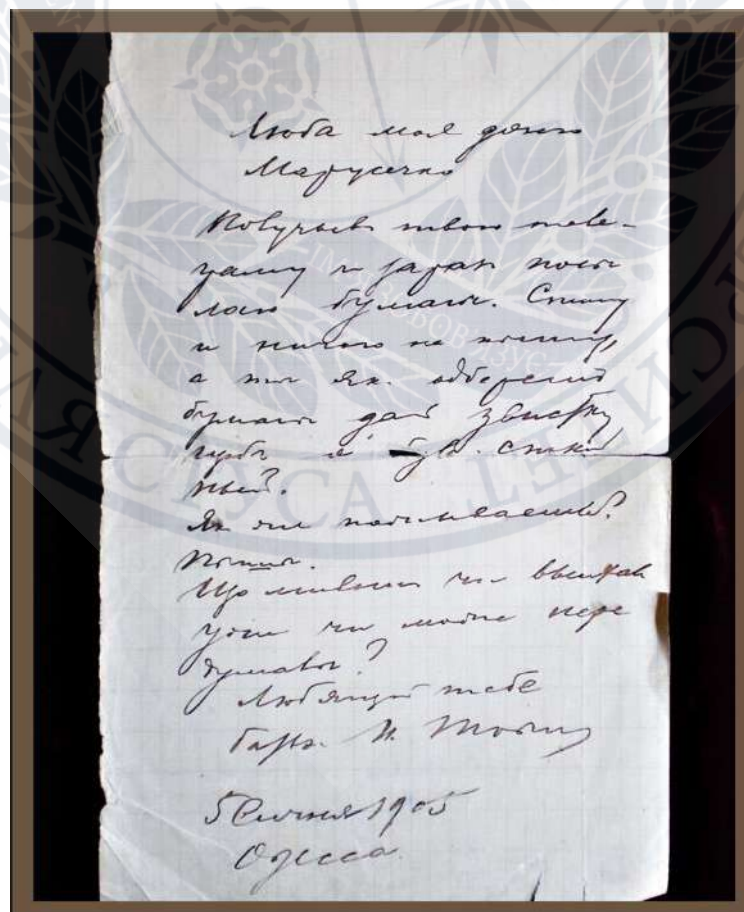
Характеристика мовної особистості на підставі аналізу почерку

- 1) *ключові позитивні якості*: виваженість; висока емоційність; відкритість; відмінні вербальні здатності; відстороненість; вірність своїй власній точці зору; гарне почуття гумору; ґрунтовність; емоційний підйом; зваженість; здатність «перемикатися» між справами; здатність виділити головне; здатність до швидкого вивчення мов; ідейність; інтровертність; кмітливість; люб'язність; людяність; обережний розрахунок; організованість; планування заздалегідь; потреба у стосунках, зв'язках; розсудливість; самоконтроль; самокритика; сором'язливість; споглядальність; стиль у комунікації й висловлюваннях — пафосний, драматичний або захоплений; суб'єктивність; схильність до дослідження; товариськість; точність;

уміння відповідати рамкам; чутливість до «доброго імені»; швидке сприйняття; щирість;

- 2) *ключові негативні якості*: «бідні» асоціації; «стрибаючі» думки; внутрішня непослідовність; диктат; егоцентризм; конфлікт, внутрішня боротьба, що віднімає душевну рівновагу; легковажність, схильність підкорятися впливу; мінливість настрою; не думає про інших; невпевненість, пов'язана з невідповідністю Я своїй соціальній ролі; недотримання дистанції; неорганізованість; непослідовність; неправильна самооцінка; нестача зосередженості; нестача об'єктивності; нечіткість суджень; певна зверхність (недостатня заглибленість у суть питання, проблеми, теми); потреба сперечатися; претензійність; розлад у щоденному функціонуванні; складно сформулювати думку або почуття; складності у прийнятті рішень; складності у справі почати розмову; суперечливість у прийнятті рішень; схильність до впливу; уникнення планування; формалізм; хворобливе сприйняття критики.

3.3. Аналіз №3. Іван Карпенко-Карий

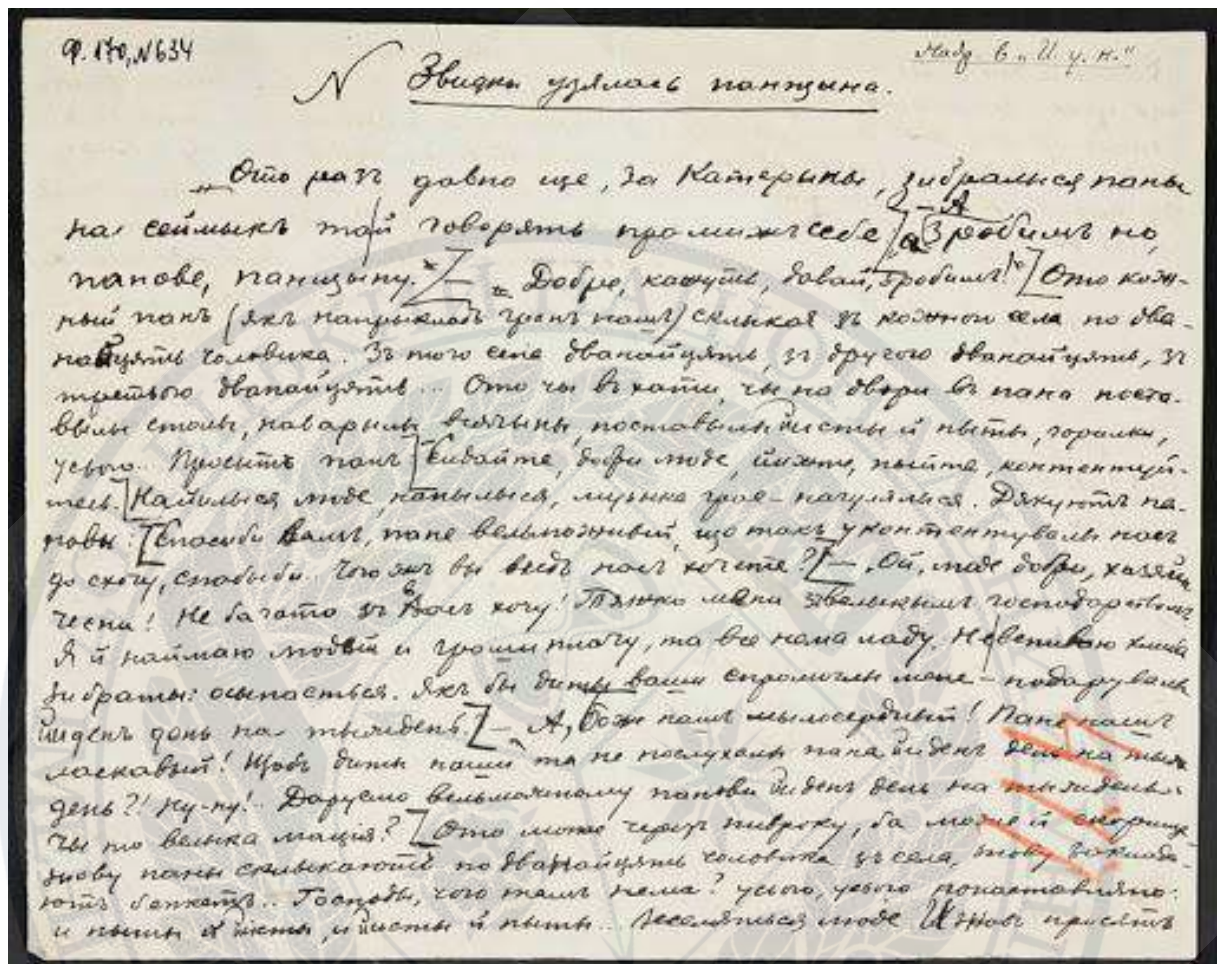
- I. Загальне враження від почерку:** спочатку акуратне і в кінці все більш хаотичне написання, почерк нерозбірливий за рахунок «ниткоподібності», «нанизування літер»
- II. Гештальт, макроструктура, мікроструктура почерку**
1. Гештальт: достатньо чіткі береги, раціональне використання простору, структура нечітка
 2. Макроструктура: проблемна
 3. Мікроструктура: проблемна
- III. Ступінь натиску в почерку:** показник – 5 у напрямку «Свобода»
- IV. Темп почерку:** швидкий
- V. Ступінь сталості, однорідності почерку:** неоднорідний
- VI. Форма почерку:** гірляндична (увігнута) форма (етика)
- VII. Визначення рівня загального розвитку мовної особистості**
- 3 – «середній» (посередній, звичайний, середньостатистичний рівень)
 1. Швидкість почерку: 5
 2. Читабельність почерку: 1
 3. Оригінальність, самобутність, індивідуальність почерку: 2
 4. Організація почерку: 3
- VIII. Вертикаль почерку**
1. Три зони букв: розвинена нижня зона
 2. Вертикальні береги: широкі верхні береги + вузькі нижні береги
 3. Відстань між рядками: добре розрізнявана
 4. Розмір почерку: дрібний
 5. Вертикальний розмах літер: значний
 6. Напрямок рядків: рядки піднімаються
- IX. Горизонталь почерку**
1. Кут нахилу почерку: гострий кут нахилу (правосторонній нахил)
 2. Ширина / вузькість почерку: широкий
 3. Горизонтальні береги: широкі початкові береги + вузькі кінцеві береги
 4. Відстань між словами: велика

5. Відстань між літерами: мінлива
- Х. Тип мовної особистості за К. Юнгом:** інтуїт інтровертний, «Романтик» (Емоційний, тактовний. Розвинуті гуманітарні інтереси. Ідеаліст. Гарний дипломат. Суперечливий, невпевнений, розсіяний. Хворобливо сприймає критику.)

Характеристика мовної особистості на підставі аналізу почерку

- 1) *ключові позитивні якості:* адекватність суджень; аналітичне мислення; багатий внутрішній світ; ввічливість, формалізм; вербальність, виразність; вираженість; відкритість; відмінні вербальні здатності; відстороненість; гарне почуття гумору; гнучкість; гострота розуму, насиченість темпераменту; гречність; ґрунтовність; емоційний підйом; емпатія; заглибленість; зваженість; здатність «перемикатися» між справами; здатність виділити головне; здатність до швидкого вивчення мов; здатність оцінити чи проаналізувати; ідейність; ініціативність; інтровертність; кмітливість; концентрація уваги; логіка; люб'язність; об'єктивність; організованість; планування заздалегідь; поступливість; практичний розрахунок; реалістичний підхід; розсудливість; самоконтроль; системність; сором'язливість; споглядальність; спостережливість; стиль у комунікації й висловлюваннях — пафосний, драматичний або захоплений; схильність до дослідження; схильність до компромісів; тактовність; технічні здатності; товариськість; точність; увага до оточення; швидке сприйняття; щирість; ясність мислення;
- 2) *ключові негативні якості:* «бідні» асоціації; «стрибаючі» думки; балакучість; диктат; зверхність; нав'язливість; недотримання дистанції; нелогічність; неорганізованість; непослідовність; неправильна самооцінка; нестача зосередженості; певна демонстративність; певна зверхність (недостатня заглибленість у суть питання, проблеми, теми); погорда; потреба сперечатися; почуття приниженості (дискримінованості); претензійність; прохолодно-формальний стиль у щоденному спілкуванні; розлад у щоденному функціонуванні; розлад уваги, концентрації; складності у прийнятті рішень; складності у справі почати розмову; схильність до впливу; удавання щасливої та радісної людини; уникнення планування; формалізм; формальна ввічливість.

3.4. Аналіз №4. Михайло Коцюбинський

I.	Загальне враження від почерку:	не достатньо акуратне написання, з численними помітками й подекуди виправленнями, є підкреслення, однак прочитання просте
II.	Гештальт, макроструктура, мікроструктура почерку	
	1. Гештальт:	практично відсутні береги, дуже продуктивне використання простору, досить чітка структура
	2. Макроструктура:	достатньо правильна
	3. Мікроструктура:	проблемна
III.	Ступінь натиску в почерку:	показник — 2 у напрямку «Свобода»
IV.	Темп почерку:	швидкий
V.	Ступінь сталості, однорідності почерку:	однорідний
VI.	Форма почерку:	гірляндична (увігнута) форма (етика)

VII. Визначення загального розвитку мовної особистості	рівня	3 – «середній» (посередній, звичайний, середньостатистичний рівень)
1. Швидкість почерку:	4	
2. Читабельність почерку:	4	
3. Оригінальність, самобутність, індивідуальність почерку:	3	
4. Організація почерку:	2	
VIII. Вертикаль почерку		
1. Три зони букв:	розвинена середня зона	
2. Вертикальні береги:	широкі верхні береги + відсутні нижні береги	
3. Відстань між рядками:	вузька	
4. Розмір почерку:	дрібний	
5. Вертикальний розмах літер:	значний	
6. Напрямок рядків:	рядки спускаються	
IX. Горизонталь почерку		
1. Кут нахилу почерку:	прямий	
2. Ширина / вузькість почерку:	помірно широкий	
3. Горизонтальні береги:	відсутні початкові береги + відсутні кінцеві береги	
4. Відстань між словами:	нормальна	
5. Відстань між літерами:	нормальна	
X. Тип мовної особистості за К. Юнгом:	етик екстравертний, «Наставник» (Красиво виражає почуття. Моральна позиція вихователя й наставника. Має широкі гуманітарні інтереси. Надміру драматизує. Категоричний, недовірливий. Критику не сприймає.)	

Характеристика мовної особистості на підставі аналізу почерку

- 1) *ключові позитивні якості*: «прикладний» підхід; аналітичні здібності; виваженість; висока емоційність; відкритість; відмінні вербальні здатності; вірність своїй власній точці зору; гнучкість; гречність; ґрунтовність; емпатія; живість; збалансована соціальна адаптація (приспосованість); здатність «розкладати по полицях»; здатність виділити головне; здатність до швидкого вивчення мов; змістовність, діловитість; ініціативність; інтровертність; кмітливість; контроль свідомості; концентрація; логіка; люб'язність; людяність;

об'єктивність; послідовність; потреба у стосунках, зв'язках; проникливість; раціональність; розсудливість; самокритичність; споглядальність; спокійне ставлення до загальноприйнятого; спостережливість; спритність; стиль у комунікації й висловлюваннях – пафосний, драматичний або захоплений; суб'єктивність; схильність до дослідження; схильність до компромісів; тактовність; товариськість; точність; увага до оточення; чіткість мислення; чутливість до «доброго імені»; швидка орієнтація; швидке сприйняття; щирість; ясність;

- 2) **ключові негативні якості:** байдужість до інших; балакучість; депресія; диктат; егоцентричність; зверхність; ігнорування оточення; нав'язливість; надмірна впевненість у собі; надмірний вольовий контроль; нахабність; нестача об'єктивності; нечіткість суджень; певна зверхність (недостатня заглибленість у суть питання, проблеми, теми); підозрілість, недовіра; погорда; потреба сперечатися; претензійність; прохолодність; розлад уваги, концентрації; складно сформулювати думку або почуття; складності у справі почати розмову; суперечливі рішення; формалізм; хворобливе сприйняття критики.

3.5. Аналіз №5. Олександр Олесь

Величшаповка Паппо Віре!
 Я бачу, наскільки, але, хоч збийшис', не можу
 Вас пригадати! Нічого того: коли б, наприклад,
 із пієнер Вас зустріли на вулиці, не рідко,
 що зразу пізнав би Вас, хоч пам'ятав (лише
 на адиміт!) мав і змогу допити рагу.
 Але пам'ятав би мені: згадайшис' – поскільки
 був би раді вишши?
 (я бачу, що дуже багато і через те, мабуть,
 пієнер в Карлсбаді, Монтевідео, що Ви, пієнер
 ками зустріли, пієнер вже менше і тому
 пієнер в Фредзесі.)
 Ви фавезаде, що колишис' зустріли
 і пригадати аїтарі гали?
 Що до "аїтарі" в величшаповці, то мушу
 Вас поїсередити, що з цього галу ми висте
 ані на мачішис' (а Ви?)
 та коли Ви колекціонери, я вже готовий
 зняти Вас і пієнери книжки, але при умові:
 -за грош! (Між іншим – колекціонер!)
 П. Трошесі не вистачає: вистачає по них кошик
 три зустріти.
 Дякую Вам за Вашого милого мачі.
 29/1/42 З лютим О. Олесь

I. Загальне враження від почерку:	доволі хаотичне й не надто акуратне написання, однак наявні красиво виведені, прикрашальні елементи
II. Гештальт, макроструктура, мікроструктура почерку	
1. Гештальт:	береги практично відсутні, використання простору не достатньо раціональне, структура нечітка
2. Макроструктура:	проблемна
3. Мікроструктура:	проблемна
III. Ступінь натиску в почерку:	показник – 2 у напрямку «Свобода»
IV. Темп почерку:	середній
V. Ступінь сталості, однорідності почерку:	не достатньо однорідний
VI. Форма почерку:	ниткоподібна форма (інтуїція)
VII. Визначення рівня загального розвитку мовної особистості	3 – «середній» (посередній, звичайний, середньостатистичний рівень)
1. Швидкість почерку:	2
2. Читабельність почерку:	3
3. Оригінальність, самобутність, індивідуальність почерку:	3
4. Організація почерку:	4
VIII. Вертикаль почерку	
1. Три зони букв:	розвинена середня зона
2. Вертикальні береги:	широкі верхні береги + відсутні нижні береги
3. Відстань між рядками:	добре розрізнявана
4. Розмір почерку:	дрібний
5. Вертикальний розмах літер:	великий
6. Напрямок рядків:	рядки піднімаються
IX. Горизонталь почерку	
1. Кут нахилу почерку:	гострий
2. Ширина / вузькість почерку:	помірно широкий
3. Горизонтальні береги:	вузькі початкові береги + вузькі кінцеві береги
4. Відстань між словами:	велика
5. Відстань між літерами:	нормальна

- Х. Тип мовної особистості за інтуїт інтровертний, «Критик» К. Юнгом:** (Раціональний, ерудований, багато читає й думає, має гарну пам'ять. Скептик. Схильний до тривоги і сумнівів.)

Характеристика мовної особистості на підставі аналізу почерку:

- 1) *ключові позитивні якості*: адекватність суджень; аналітичне мислення; вербальність, виразність; виваженість; висока емоційність; відкритість; гарне почуття гумору; глибоке й дослідницьке мислення; ґрунтовність; екстравертність; емоційний підйом; зваженість; здатність «перемикатися» між справами; здатність виділити головне; здатність до абстрактного сприйняття; здатність до концентрації; здатність оцінити чи проаналізувати; здатність планувати; ідейність; ініціативність; інтровертність; концентрація; концентрація уваги; логічний підхід у справах; люб'язність; людяність; наявність власної, чітко сформованої, думки; наявність серйозного, системного, критичного, продуманого підходу; об'єктивність; обережний розрахунок; організованість; орієнтація в житті за допомогою безпосереднього проникнення в суть речей і досягнення сутності їх прихованих можливостей; поступливість; розсудливість; самоконтроль; самокритичність; сором'язливість; споглядальність; схильність до дослідження; тактовність; товариськість; точність; уміння відповідати рамкам; чутливість до «доброго імені»; швидко сприйняття; щирість; ясність мислення;
- 2) *ключові негативні якості*: «бідні» асоціації; «стрибаючі» думки; балакучість; відстороненість; диктат; егоцентризм; ігнорування оточення; нав'язливість; не думає про інших; недотримання дистанції; нелогічність; неорганізованість; непослідовність; неправильна самооцінка; претензійність; прохолодно-формальний стиль у щоденному спілкуванні; розлад уваги, концентрації; складності у справі почати розмову; складності у сприйнятті; стиль спілкування – штучний, неспонтанний, продуманий, закритий, не достатньо щирий; суперечливі рішення; уникнення планування; формалізм; формальна ввічливість; хворобливе сприйняття критики.

3.6. Аналіз №6. Павло Тичина

„Було літо,
 було літо та й стала зима“ — тиве
 від сцени душу розтворює. Ну
 чого там, сам себе втішав, — не
 такі зими були, та й то пережи-
 вав. А потім тут же фактична
 помилка: після літа осінь буває,
 а не зима. ~~Ой, приємно ~~бути~~~~
~~бути найкращим!~~ ~~вот так, так, так~~
~~принаймні д~~
 тею відпочинем. Баси стали,
 сотрало на блискучих колісат-
 ках розітався і з'їхав в риб.
 — Будь ласка! дайте електрики!
 кричить Кирило Уморович. І от
 вів зима як удень. На стелі

I.	Загальне враження від почерку:	доволі хаотичне й не надто акуратне написання, наявні численні виправлення, однак слова адекватно прочитувані й зрозумілі
II.	Гештальт, макроструктура, мікроструктура почерку	
	1. Гештальт:	береги практично відсутні, використання простору раціональне, структура нечітка
	2. Макроструктура:	проблемна
	3. Мікроструктура:	проблемна
III.	Ступінь натиску в почерку:	показник — 2 у напрямку «Контроль»

IV.	Темп почерку:	середній
V.	Ступінь сталості, однорідності почерку:	неоднорідний
VI.	Форма почерку:	кути і пряма форма (сенсорика)
VII.	Визначення рівня загального розвитку мовної особистості	4 – «високий» (хороший рівень, розвиток й інтелект вищі за середній рівень)
	1. Швидкість почерку:	3
	2. Читабельність почерку:	5
	3. Оригінальність, самобутність, індивідуальність почерку:	3
	4. Організація почерку:	3
VIII.	Вертикаль почерку	
	1. Три зони букв:	розвинена середня зона
	2. Вертикальні береги:	відсутні верхні береги + вузькі нижні береги
	3. Відстань між рядками:	вузька
	4. Розмір почерку:	великий
	5. Вертикальний розмах літер:	значний
	6. Напрямок рядків:	рядки спускаються
IX.	Горизонталь почерку	
	1. Кут нахилу почерку:	прямий
	2. Ширина / вузькість почерку:	вузький
	3. Горизонтальні береги:	відсутні початкові береги + вузькі кінцеві береги
	4. Відстань між словами:	велика
	5. Відстань між літерами:	непостійна, мінлива
X.	Тип мовної особистості за К. Юнгом:	сенсор екстравертний, «Політик» (Відмінні дипломатичні здатності. Ввічливий, демократичний. Прагне бути в центрі уваги. Проблеми з концентрацією уваги. Консервативний, прагне узагальнювати, суб'єктивний.)

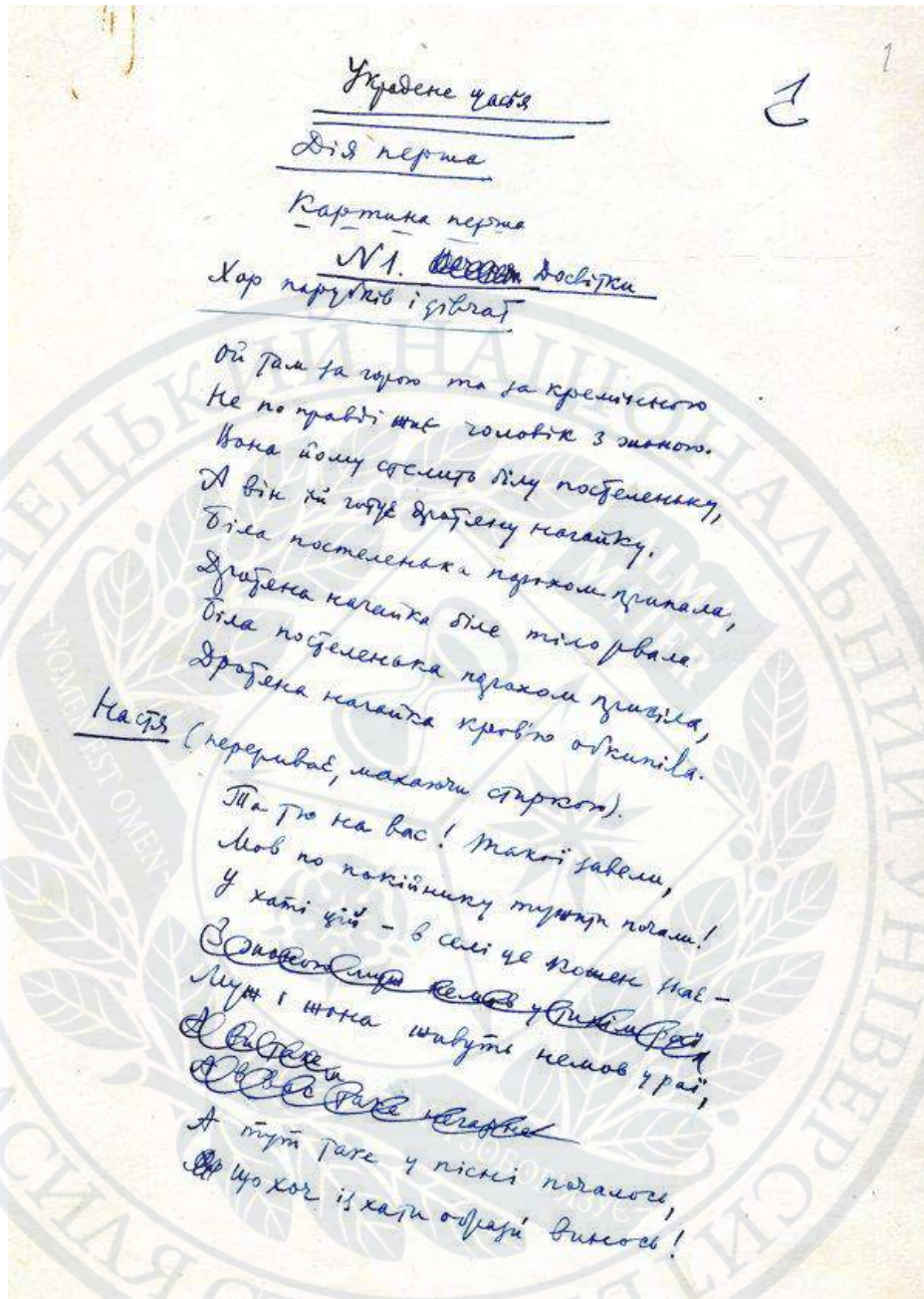
Характеристика мовної особистості на підставі аналізу почерку:

- 1) *ключові позитивні якості*: «прикладний» підхід; бажання виділитися; виваженість; висока емоційність; вірність своїй власній точці зору; глибоке й дослідницьке мислення; ґрунтовність; екстраверт;

зваженість; здатність «перемикатися» між справами; здатність до абстрактного сприйняття; здатність до запевнення; здатність до концентрації; здатність планувати; змістовність, діловитість; ідейність; ініціативність; інтровертність; концентрація; логічний підхід у справах; людяність; наявність власної, чітко сформованої, думки; наявність серйозного, системного, критичного, продуманого підходу; об'єктивність; організованість; планування заздалегідь; помірність; потреба у стосунках, зв'язках; продуманість; прямота; раціональність; рішучість; розвинена уява; розсудливість; самовладання; самоконтроль; самокритичність; сором'язливість; твердість; товариськість; уважність, концентрація; урочистість; чутливість до «доброго імені»; швидка орієнтація; щирість;

- 2) *ключові негативні якості*: «бідні» асоціації; «стрибаючі» думки; байдужість до інших; балакучість; безтактність, грубість; відстороненість; депресія; диктат; егоцентричність; зверхність; зневага до інших; нав'язливість; надмірна впевненість у собі; нахабність; не думає про інших; невічливість; недотримання дистанції; незосередженість; неорганізованість; непослідовність; неправильна самооцінка; нестача критичності; нестача об'єктивності; нечіткість суджень; підозрілість, недовіра; погорда; прохолодність; розлад у щоденному функціонуванні; розлад уваги, концентрації; складно сформулювати думку або почуття; складності у прийнятті рішень; складності у сприйнятті; стиль спілкування – штучний, неспонтанний, продуманий, закритий, не достатньо щирий; суб'єктивність; схильність до впливу; уникнення планування; хворобливе сприйняття критики.

3.7. Аналіз №7. Максим Рильський

I.	Загальне враження від почерку:	спочатку акуратне і в кінці все більш хаотичне написання, наявні виправлення і підкреслення, почерк ниткоподібний, однак досить розбірливий
II.	Гештальт, макроструктура, мікроструктура почерку	
	1. Гештальт:	достатньо чіткі береги, використання простору

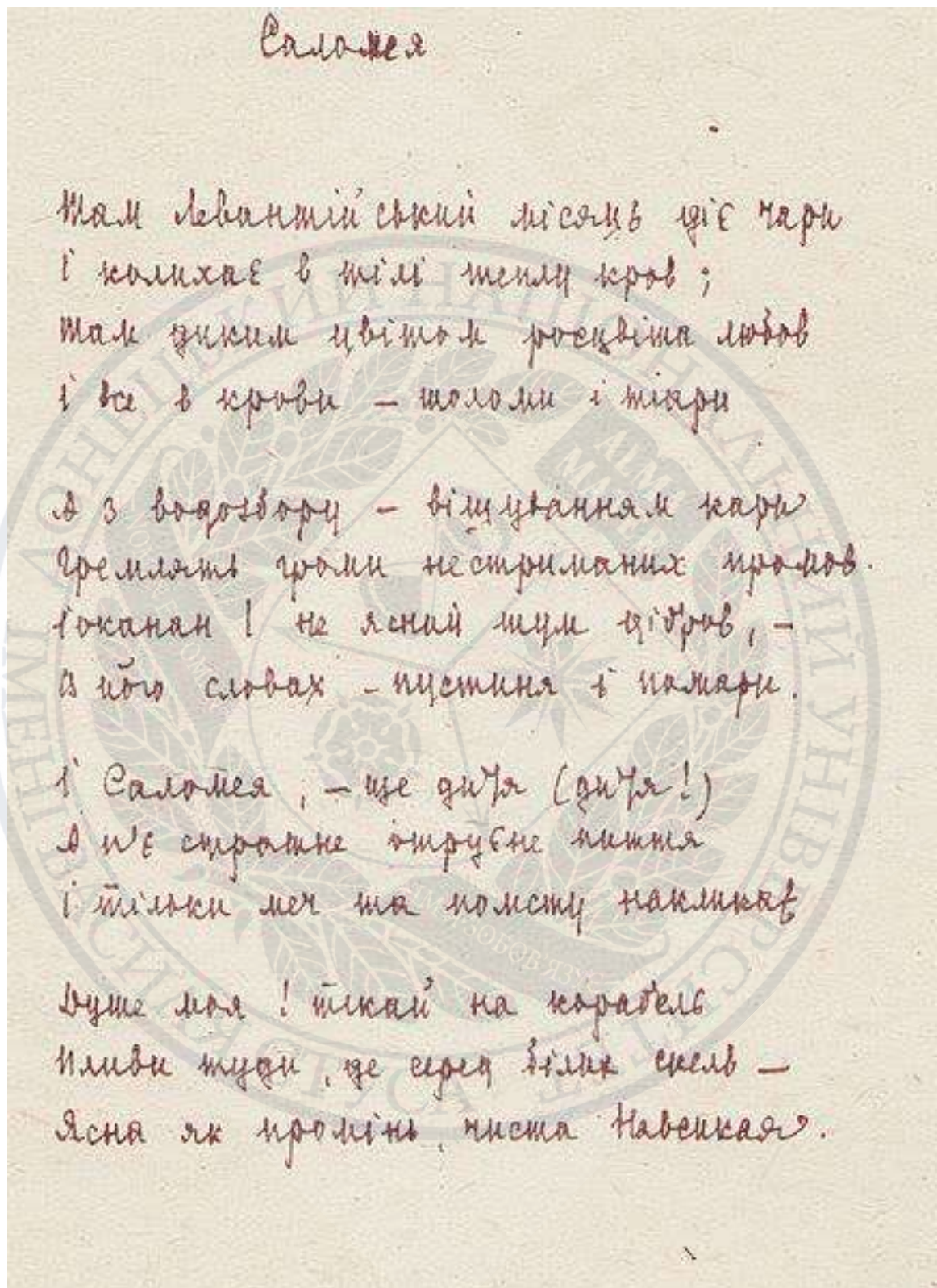
		нераціональне, структура не достатньо чітка
	2. Макроструктура:	проблемна
	3. Мікроструктура:	проблемна
III.	Ступінь натиску в почерку:	показник – 3 у напрямку «Свобода»
IV.	Темп почерку:	швидкий
V.	Ступінь сталості, однорідності почерку:	досить однорідний
VI.	Форма почерку:	ниткоподібна форма (інтуїція)
VII.	Визначення рівня загального розвитку мовної особистості	3 – «середній» (посередній, звичайний, середньостатистичний рівень)
	1. Швидкість почерку:	4
	2. Читабельність почерку:	2
	3. Оригінальність, самобутність, індивідуальність почерку:	2
	4. Організація почерку:	2
VIII.	Вертикаль почерку	
	1. Три зони букв:	розвинена середня зона
	2. Вертикальні береги:	вузькі верхні береги + вузькі нижні береги
	3. Відстань між рядками:	добре розрізнявана
	4. Розмір почерку:	дрібний
	5. Вертикальний розмах літер:	значний
	6. Напрямок рядків:	рядки спускаються
IX.	Горизонталь почерку	
	1. Кут нахилу почерку:	гострий
	2. Ширина / вузькість почерку:	широкий
	3. Горизонтальні береги:	широкі початкові береги + широкі кінцеві береги
	4. Відстань між словами:	велика
	5. Відстань між літерами:	нормальна
X.	Тип мовної особистості за К. Юнгом:	інтуїт екстравертний, «Новатор» (Пізнавальне мислення, ерудиція, допитливість, начитаність, гарна пам'ять. Розвинена інтуїція допомагає вибрати правильне рішення. Бачення перспективи ідей і справ, знаходження несподіваного рішення. Уміння порадити, як виплутатися зі складних ситуацій.

Здатний переробити ідеї в системну теорію, йдучи від загального до конкретного. Відсутність організованості. Може говорити не по темі. Іноді безпідставно доводить свою правоту.)

Характеристика мовної особистості на підставі аналізу почерку:

- 1) *ключові позитивні якості*: «прикладний» підхід; адекватність суджень; аналітичне мислення; багатий внутрішній світ; бажання незалежності; ввічливість; виваженість; виразність; висока емоційність; відмінні вербальні здатності; гострота розуму, насиченість темпераменту; ґрунтовність; екстравертність; збереження дистанції; здатність «перемикатися» між справами; здатність виділити головне; здатність до швидкого вивчення мов; здатність оцінити чи проаналізувати; ідейність; ініціативність; інтровертність; кмітливість; контроль свідомості; концентрація уваги; логіка; людяність; об'єктивність; організованість; орієнтація в житті за допомогою безпосереднього проникнення в суть речей і досягнення сутності їх прихованих можливостей; планування заздалегідь; поетичність; помірність; послідовність; поступливість; самокритичність; сором'язливість; споглядальність; схильність до дослідження; тактовність; товариськість; точність; чутливість до «доброго імені»; швидка орієнтація; швидке сприйняття; щирість, відкритість; ясність мислення;
- 2) *ключові негативні якості*: «бідні» асоціації; «стрибаючі» думки; балакучість; відстороненість; депресія; диктат; діловитість; егоцентризм; зверхність; зволікання; нав'язливість; надмірний вольовий контроль; нелогічність; неправильна самооцінка; обмеженість; певна демонстративність; певна зверхність (недостатня заглибленість у суть питання, проблеми, теми); погорда; потреба сперечатися; почуття приниженості (дискримінованості); претензії; прохолодно-формальний стиль у щоденному спілкуванні; розлад уваги, концентрації; складно вирішувати; стиль у комунікації й висловлюваннях – пафосний, драматичний або захоплений; тривожність, страх; удавання щасливої та радісної людини; формальна ввічливість; формальність; хворобливе сприйняття критики.

3.8. Аналіз №8. Микола Зеров

- I. Загальне враження від некаліграфічне, однак досить естетизоване «різке» написання, слова зручно прочитувані

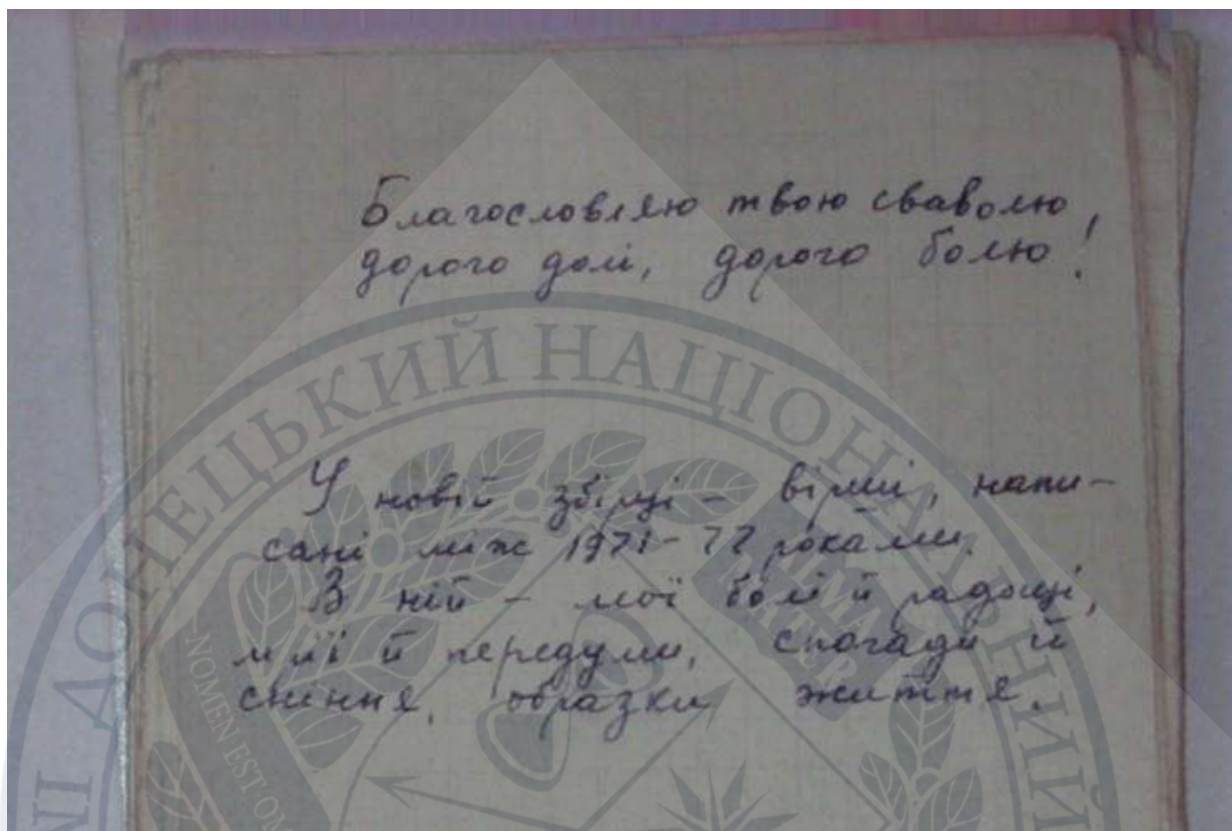
II. Гештальт, макроструктура, мікроструктура почерку	
1. Гештальт:	акуратні й чіткі береги, раціональне використання простору, чіткість структури
2. Макроструктура:	правильна
3. Мікроструктура:	відносно правильна, проблемна
III. Ступінь натиску в почерку:	показник – -4 у напрямку «Контроль»
IV. Темп почерку:	середній
V. Ступінь сталості, однорідності почерку:	однорідний
VI. Форма почерку:	кути і пряма форма (сенсорика)
VII. Визначення рівня загального розвитку мовної особистості	4 – «високий» (хороший рівень, розвиток й інтелект вищі за середній рівень)
1. Швидкість почерку:	3
2. Читабельність почерку:	4
3. Оригінальність, самобутність, індивідуальність почерку:	5
4. Організація почерку:	5
VIII. Вертикаль почерку	
1. Три зони букв:	розвинена середня зона
2. Вертикальні береги:	широкі верхні береги + широкі нижні береги
3. Відстань між рядками:	добре розрізняювана
4. Розмір почерку:	великий
5. Вертикальний розмах літер:	великий
6. Напрямок рядків:	рядки прямі
IX. Горизонталь почерку	
1. Кут нахилу почерку:	прямий
2. Ширина / вузькість почерку:	вузький
3. Горизонтальні береги:	вузькі початкові береги + широкі кінцеві береги
4. Відстань між словами:	велика
5. Відстань між літерами:	широка
X. Тип мовної особистості за К. Юнгом:	сенсор інтровертний, «Майстер» (Робить розумні вчинки, практично адаптує нові ідеї. Винахідливий, організований. Завжди має власну

думку. Скептичний, потайний. Не терпить наказів.)

Характеристика мовної особистості на підставі аналізу почерку:

- *ключові позитивні якості*: адекватність суджень; аналітичне мислення; бажання виділитися; бажання незалежності; вираженість; висока емоційність; відвертість; глибоке й дослідницьке мислення; екстраверт; емоційна стійкість; збереження дистанції; здатність «перемикатися» між справами; здатність до абстрактного сприйняття; здатність до запевнення; здатність до концентрації; здатність оцінити чи проаналізувати; здатність планувати; змістовність, діловитість; ідейність; імпровізація; ініціативність; інтровертність; контроль свідомості; концентрація уваги; логічний підхід у справах; люб'язність; людяність; наявність власної, чітко сформованої, думки; наявність серйозного, системного, критичного, продуманого підходу; об'єктивність; обережний розрахунок; оптимізм; організованість; поетичність; помірність; послідовність; постійність, посидючість; почуття обов'язку; продуманість; раціональність; рішучість; розвинена уява; розсудливість; самовладання; самокритичність; системність; складно вирішувати; сором'язливість; стислість; тактовність; твердість; уважність, концентрація; уміння відповідати рамкам; урочистість; цілеспрямованість; чутливість до «доброго імені»; ясність мислення;
- *ключові негативні якості*: «бідні» асоціації; «стрибаючі» думки; байдужість до інших; відстороненість; диктат; егоцентричність; зверхність; зволікання; нав'язливість; надмірний вольовий контроль; надмірність; невпевненість; незосередженість; неправильна самооцінка; нестача концентрації; нестача критичності; нечутливість; нещирість; підозрілість, недовіра; погорда; почуття дискримінованості, приниження; претензійність; прохолодно-формальний стиль у щоденному спілкуванні; розлад уваги, концентрації; складності у справі почати розмову; складності у сприйнятті; стиль спілкування – штучний, неспонтанний, продуманий, закритий, не достатньо щирий; формальна ввічливість; хворобливе сприйняття критики; швидке «закипання», істеричність.

3.9. Аналіз №9. Василь Стус

I.	Загальне враження від почерку:	виключно акуратне написання, «петелькувате», стилізоване, літери невеликі і дуже добре прочитувані, подекуди наявні прикрашальні елементи
II.	Гештальт, макроструктура, мікроструктура почерку	
	1. Гештальт:	наявні чіткі береги, використання простору не достатньо раціональне, структура досить чітка
	2. Макроструктура:	правильна
	3. Мікроструктура:	відносно правильна
III.	Ступінь натиску в почерку:	показник – 2 у напрямку «Контроль»
IV.	Темп почерку:	середній
V.	Ступінь сталості, однорідності почерку:	однорідний
VI.	Форма почерку:	ниткоподібна форма (інтуїція)

VII.	Визначення рівня загального розвитку мовної особистості	4 – «високий» (хороший рівень, розвиток й інтелект вищі за середній рівень)
	1. Швидкість почерку:	3
	2. Читабельність почерку:	5
	3. Оригінальність, самобутність, індивідуальність почерку:	3
	4. Організація почерку:	5
VIII.	Вертикаль почерку	
	1. Три зони букв:	розвинена середня зона
	2. Вертикальні береги:	широкі верхні береги + широкі нижні береги
	3. Відстань між рядками:	вузька
	4. Розмір почерку:	дрібний
	5. Вертикальний розмах літер:	значний
	6. Напрямок рядків:	рядки прямі
IX.	Горизонталь почерку	
	1. Кут нахилу почерку:	мінливий
	2. Ширина / вузькість почерку:	помірно широкий
	3. Горизонтальні береги:	широкі початкові береги + вузькі кінцеві береги
	4. Відстань між словами:	велика
	5. Відстань між літерами:	нормальна
X.	Тип мовної особистості за К. Юнгом:	інтуїт екстравертний, «Новатор» (Пізнавальне мислення, ерудиція, допитливість, начитаність, гарна пам'ять. Розвинена інтуїція допомагає вибрати правильне рішення. Бачення перспективи ідей і справ, знаходження несподіваного рішення. Уміння поради, як виплутатися зі складних ситуацій. Здатний переробити ідеї в системну теорію, йдучи від загального до конкретного. Відсутність організованості. Може говорити не по темі. Іноді безпідставно доводить свою правоту.)

Характеристика мовної особистості на підставі аналізу почерку:

- 1) *ключові позитивні якості*: ввічливість, формалізм; виваженість; висока емоційність; відмінні вербальні здатності; вірність своїй власній точці зору; ґрунтовність; екстраверт; емоційна стійкість; зваженість; здатність «перемикатися» між справами; здатність виділити головне; здатність до швидкого вивчення мов; ідейність; ініціативність; інтровертність; кмітливість; контроль свідомості; концентрація; логіка; люб'язність; людяність; орієнтація в житті за допомогою безпосереднього проникнення в суть речей і досягнення сутності їх прихованих можливостей; послідовність; постійність, посидючість; потреба у стосунках, зв'язках; почуття обов'язку; продуманість; розсудливість; самовладання; самоконтроль; самокритичність; системність; сором'язливість; споглядальність; стислість; схильність до дослідження; товариськість; точність; удавання щасливої та радісної людини; цілеспрямованість; чутливість до «доброго імені»; швидке сприйняття; щирість; ясність;
- 2) *ключові негативні якості*: «бідні» асоціації; «стрибаючі» думки; відстороненість; диктат; егоцентричність; легковажність, схильність підкорятися впливу; мінливість настрою; нав'язливість; надмірний вольовий контроль; не думає про інших; невпевненість; недотримання дистанції; неправильна самооцінка; нестача об'єктивності; нечіткість суджень; нечутливість; нещирість; певна демонстративність; певна зверхність (недостатня заглибленість у суть питання, проблеми, теми); підозрілість; потреба сперечатися; почуття дискримінованості, приниження; претензійність; прохолодність, формалізм; розлад уваги, концентрації; складно сформулювати думку або почуття; складності у справі почати розмову; стиль у комунікації й висловлюваннях – пафосний, драматичний або захоплений; суб'єктивність; суперечливість у прийнятті рішень; хворобливе сприйняття критики.

3.10. Аналіз №10. Ліна Костенко

I.	Загальне враження від почерку:	хаотичне й неакуратне написання, наявні виправлення, літери досить великі й не дуже добре прочитувані
II.	Гештальт, макроструктура, мікроструктура почерку	
	1. Гештальт:	береги практично відсутні, використання простору нераціональне (можливо, зумовлене специфікою самого аркуша, наявністю додаткових зображень), структура нечітка
	2. Макроструктура:	проблемна
	3. Мікроструктура:	проблемна
III.	Ступінь натиску в почерку:	показник – 3 у напрямку «Свобода»
IV.	Темп почерку:	середній
V.	Ступінь сталості, однорідності почерку:	неоднорідний
VI.	Форма почерку:	кути і пряма форма (сенсорика)

VII.	Визначення рівня загального розвитку мовної особистості	3 – «середній» (посередній, звичайний, середньостатистичний рівень)
	1. Швидкість почерку:	3
	2. Читабельність почерку:	3
	3. Оригінальність, самобутність, індивідуальність почерку:	4
	4. Організація почерку:	2
VIII.	Вертикаль почерку	
	1. Три зони букв:	розвинена верхня зона
	2. Вертикальні береги:	відсутні верхні береги + вузькі нижні береги
	3. Відстань між рядками:	занадто тісна
	4. Розмір почерку:	великий
	5. Вертикальний розмах літер:	великий
	6. Напрямок рядків:	рядки піднімаються
IX.	Горизонталь почерку	
	1. Кут нахилу почерку:	гострий
	2. Ширина / вузькість почерку:	помірно широкий
	3. Горизонтальні береги:	широкі початкові береги + відсутні кінцеві береги
	4. Відстань між словами:	щільна
	5. Відстань між літерами:	непостійна, мінлива
X.	Тип мовної особистості за К. Юнгом:	сенсор екстравертний, «Маршал» (Мислення тактичне і критичне. Уміє відстоювати свою точку зору. Живе розумом. Конфліктує з оточенням. Не терпить наказового тону.)

Характеристика мовної особистості на підставі аналізу почерку:

- 1) *ключові позитивні якості*: бажання виділитися; ввічливість, формалізм; вербальність, виразність; виваженість; високий інтелект; гарне почуття гумору; глибоке й дослідницьке мислення; допитливість; екстравертність; емоційний підйом; живість; здатність до абстрактного сприйняття; здатність до запевнення; здатність до імпровізації; здатність до концентрації; здатність планувати; ініціативність; критичність; логічний підхід у справах; наявність власної, чітко сформованої, думки; наявність серйозного, системного, критичного, продуманого підходу; організованість; планування

заздалегідь; поступливість; потреба в соціальних зв'язках; прямота; рішучість; розвинена уява; спритність; твердість; товариськість; урочистість; швидке сприйняття; щирість, відкритість;

- 2) *ключові негативні якості*: балакучість; безтактність, грубість; відсутність тактовності; диктат; залежність від середовища й оточення; зверхність; зневага до інших; імпульсивність; інфантильність, дитячість; маскування; нав'язливість; надмірність; не замислюється про важливість порозуміння з оточенням; неввічливість; незосередженість; нелогічність; неорганізованість; непослідовність; нерозбірлива товариськість; нестача зосередженості; нестача критичності; нечітке мислення; нещирість; певна демонстративність; почуття приниженості (дискримінованості); пригніченість; розлад у щоденному функціонуванні; розлад уваги, концентрації; складність при переході від одного до іншого; складності у прийнятті рішень; складності у сприйнятті; стиль спілкування – штучний, неспонтанний, продуманий, закритий, не достатньо щирий; суб'єктивність; суперечливі рішення; схильність до впливу; удавання щасливої та радісної людини; уникнення планування.

Висновок до розділу 3

Здійснено лінгвоперсонологічну характеристику 10 мовних особистостей відомих українських письменників на підставі аналізу зразків їх почерку: Григорія Квітки-Основ'яненка, Івана Нечуя-Левицького, Івана Карпенка-Карого, Михайла Коцюбинського, Олександра Олеся, Павла Тичини, Максима Рильського, Миколи Зерова, Василя Стуса, Ліни Костенко. З'ясовано, що аналіз почерку дає підстави визначити основні для мовної особистості риси, зокрема позитивні й негативні, що якісно впливають на комунікативну поведінку людини та багато в чому зумовлюють її соціальний статус.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження дійшли таких висновків:

1. Зацікавлення поняттям мовної особистості має цілком закономірний наслідок – виділення лінгвоперсонології в окрему дисципліну. Під мовною особистістю, за А. Загнітком, розуміємо сукупність усіх мовних здібностей і реалізацій особистості, де мовна особистість має два основних концептуальних виміри – однопersoнологійний і поліpersoнологійний.

2. Мовну свідомість, її особливості можна встановити з опертям на тезаурус мовно-мовленнєвої особистості. Вияв останнього потребує обстеження масиву мовленнєвих реалізацій тієї чи тієї мовної особистості. У сучасному мовознавстві поняття мовної особистості є об'єктом також суміжних лінгвістичних дисциплін, що дає підстави виділити 12 аспектів його вивчення: 1) власне лінгвоpersoнологійний, 2) психолінгвістичний, 3) когнітивний, 4) соціолінгвістичний, 5) стилістичний (або лінгвостилістичний), 6) культурологічний (або лінгвокультурологічний), 7) прагмалінгвістичний, 8) лексикографічний, 9) лінгвориторичний, 10) лінгводидактичний, 11) історичний, 12) графологічний. У рамках проблематики дослідження акцентуємо увагу на останньому аспекті, що зорієнтований на вивчення зв'язку між іманентними характеристиками мовної особистості та її почерку.

3. Почерк – персональний, унікальний вияв письма як висококоординованого рухового акту, основний об'єкт дослідження науки графології та відбиток індивідуально-особистісних та психофізіологічних якостей його виконавця, що зумовлюють комунікативно-мовленнєву поведінку окремої мовної особистості.

4. Алгоритм графологічного аналізу з метою діагностики рис мовної особистості включає в себе такі етапи: 1) формування загального враження від почерку; 2) визначення гештальту, макро- й мікроструктури почерку; 3) визначення ступеню натиску в почерку; 4) характеристика темпу почерку;

5) визначення ступеню сталості, однорідності почерку; 6) опис форми почерку; 7) визначення рівня загального розвитку мовної особистості (на основі характеристики швидкості; читабельності; оригінальності, самобутності, індивідуальності; організації почерку); 8) характеристика вертикалі почерку (три зони букв; вертикальні береги; відстань між рядками; розмір почерку; вертикальний розмах літер; напрям рядків); 9) характеристика горизонталі почерку (кут нахилу; ширина / вузькість; горизонтальні береги; відстань між словами; відстань між літерами); 10) визначення типу мовної особистості за К. Юнгом; 11) інтерпретація результатів за графологічними таблицями – опис ключових індивідуально-особистісних та психофізіологічних позитивних і негативних якостей мовної особистості.

5. Здійснено лінгвоперсонологічну характеристику 10 мовних особистостей відомих українських письменників на підставі аналізу зразків їх почерку. З'ясовано, що аналіз почерку дає підстави визначити основні для мовної особистості риси, зокрема:

1) Григорія Квітку-Основ'яненка відрізняють такі *ключові позитивні якості*, як: «прикладний» підхід; аналітичні здібності; вербальність, виразність; виваженість; високий інтелект; відкритість; ґрунтовність; допитливість; екстравертність; живість; збалансована соціальна адаптація (пристосованість); здатність «розкладати по полицях»; здатність виділити головне; здатність до швидкого вивчення мов; ініціативність; кмітливість; концентрація; критичність; логіка; люб'язність; нав'язливість; обережний розрахунок; поступливість; проникливість; рішучість; розсудливість; самокритичність; споглядальність; спокійне ставлення до загальноприйнятого; спритність; стиль у комунікації й висловлюваннях – пафосний, драматичний або захоплений; схильність до дослідження; тактовність; твердість; товарииськість; точність; уміння відповідати рамкам; чіткість мислення; швидка орієнтація; швидке сприйняття; щирість; ясність; та *ключові негативні якості*, а саме: надмірна балакучість; втрата ясності; депресія; залежність (інтелектуальна, наприклад); ігнорування оточення;

нелогічність; неорганізованість; непослідовність; певна зверхність (недостатня заглибленість у суть питання, проблеми, теми); потреба сперечатися; претензійність; розлад уваги, концентрації; складності у справі почати розмову; суперечливі рішення; уникнення планування; формалізм;

2) Івана Нечуя-Левицького – *ключові позитивні якості*: виваженість; висока емоційність; відкритість; відмінні вербальні здатності; відстороненість; вірність своїй власній точці зору; гарне почуття гумору; ґрунтовність; емоційний підйом; зваженість; здатність «перемикатися» між справами; здатність виділити головне; здатність до швидкого вивчення мов; ідейність; інтровертність; кмітливість; люб'язність; людяність; обережний розрахунок; організованість; планування заздалегідь; потреба у стосунках, зв'язках; розсудливість; самоконтроль; самокритика; сором'язливість; споглядацькість; стиль у комунікації й висловлюваннях – пафосний, драматичний або захоплений; суб'єктивність; схильність до дослідження; товариськість; точність; уміння відповідати рамкам; чутливість до «доброго імені»; швидке сприйняття; щирість; *ключові негативні якості*: «бідні» асоціації; «стрибаючі» думки; внутрішня непослідовність; диктат; егоцентризм; конфлікт, внутрішня боротьба, що віднімає душевну рівновагу; легковажність; схильність підкорятися впливу; мінливість настрою; не думає про інших; невпевненість, пов'язана з невідповідністю Я своїй соціальній ролі; недотримання дистанції; неорганізованість; непослідовність; неправильна самооцінка; нестача зосередженості; нестача об'єктивності; нечіткість суджень; певна зверхність (недостатня заглибленість у суть питання, проблеми, теми); потреба сперечатися; претензійність; розлад у щоденному функціонуванні; складно сформулювати думку або почуття; складності у прийнятті рішень; складності у справі почати розмову; суперечливість у прийнятті рішень; схильність до впливу; уникнення планування; формалізм; хворобливе сприйняття критики;

3) Івана Карпенка-Карого – *ключові позитивні якості*: адекватність суджень; аналітичне мислення; багатий внутрішній світ; ввічливість,

формалізм; вербальність, виразність; виваженість; відкритість; відмінні вербальні здатності; відстороненість; гарне почуття гумору; гнучкість; гострота розуму, насиченість темпераменту; гречність; ґрунтовність; емоційний підйом; емпатія; заглибленість; зваженість; здатність «перемикатися» між справами; здатність виділити головне; здатність до швидкого вивчення мов; здатність оцінити чи проаналізувати; ідейність; ініціативність; інтровертність; кмітливість; концентрація уваги; логіка; люб'язність; об'єктивність; організованість; планування заздалегідь; поступливість; практичний розрахунок; реалістичний підхід; розсудливість; самоконтроль; системність; сором'язливість; споглядальність; спостережливість; стиль у комунікації й висловлюваннях – пафосний, драматичний або захоплений; схильність до дослідження; схильність до компромісів; тактовність; технічні здатності; товариськість; точність; увага до оточення; швидке сприйняття; щирість; ясність мислення; *ключові негативні якості*: «бідні» асоціації; «стрибаючі» думки; балакучість; диктат; зверхність; нав'язливість; недотримання дистанції; нелогічність; неорганізованість; непослідовність; неправильна самооцінка; нестача зосередженості; певна демонстративність; певна зверхність (недостатня заглибленість у суть питання, проблеми, теми); погорда; потреба сперечатися; почуття приниженості (дискримінованості); претензійність; прохолодно-формальний стиль у щоденному спілкуванні; розлад у щоденному функціонуванні; розлад уваги, концентрації; складності у прийнятті рішень; складності у справі почати розмову; схильність до впливу; удавання щасливої та радісної людини; уникнення планування; формалізм; формальна ввічливість;

4) Михайла Коцюбинського – *ключові позитивні якості*: «прикладний» підхід; аналітичні здібності; виваженість; висока емоційність; відкритість; відмінні вербальні здатності; вірність своїй власній точці зору; гнучкість; гречність; ґрунтовність; емпатія; живість; збалансована соціальна адаптація (пристосованість); здатність «розкласти по полицях»; здатність виділити головне; здатність до швидкого вивчення мов; змістовність, діловитість;

ініціативність; інтровертність; кмітливість; контроль свідомості; концентрація; логіка; люб'язність; людяність; об'єктивність; послідовність; потреба у стосунках, зв'язках; проникливість; раціональність; розсудливість; самокритичність; споглядальність; спокійне ставлення до загальноприйнятого; спостережливість; спритність; стиль у комунікації й висловлюваннях – пафосний, драматичний або захоплений; суб'єктивність; схильність до дослідження; схильність до компромісів; тактовність; товариськість; точність; увага до оточення; чіткість мислення; чутливість до «доброго імені»; швидка орієнтація; швидке сприйняття; щирість; ясність; *ключові негативні якості*: байдужість до інших; балакучість; депресія; диктат; егоцентричність; зверхність; ігнорування оточення; нав'язливість; надмірна впевненість у собі; надмірний вольовий контроль; нахабність; нестача об'єктивності; нечіткість суджень; певна зверхність (недостатня заглибленість у суть питання, проблеми, теми); підозрілість, недовіра; погорда; потреба сперечатися; претензійність; прохолодність; розлад уваги, концентрації; складно сформулювати думку або почуття; складності у справі почати розмову; суперечливі рішення; формалізм; хворобливе сприйняття критики;

5) Олександра Олеся – *ключові позитивні якості*: адекватність суджень; аналітичне мислення; вербальність, виразність; виваженість; висока емоційність; відкритість; гарне почуття гумору; глибоке й дослідницьке мислення; ґрунтовність; екстравертність; емоційний підйом; зваженість; здатність «перемикатися» між справами; здатність виділити головне; здатність до абстрактного сприйняття; здатність до концентрації; здатність оцінити чи проаналізувати; здатність планувати; ідейність; ініціативність; інтровертність; концентрація; концентрація уваги; логічний підхід у справах; люб'язність; людяність; наявність власної, чітко сформованої, думки; наявність серйозного, системного, критичного, продуманого підходу; об'єктивність; обережний розрахунок; організованість; орієнтація в житті за допомогою безпосереднього проникнення в суть речей і досягнення сутності їх прихованих можливостей; поступливість; розсудливість; самоконтроль; самокритичність;

сором'язливість; споглядальність; схильність до дослідження; тактовність; товариськість; точність; уміння відповідати рамкам; чутливість до «доброго імені»; швидке сприйняття; щирість; ясність мислення; *ключові негативні якості*: «бідні» асоціації; «стрибаючі» думки; балакучість; відстороненість; диктат; егоцентризм; ігнорування оточення; нав'язливість; не думає про інших; недотримання дистанції; нелогічність; неорганізованість; непослідовність; неправильна самооцінка; претензійність; прохолодно-формальний стиль у щоденному спілкуванні; розлад уваги, концентрації; складності у справі почати розмову; складності у сприйнятті; стиль спілкування – штучний, неспонтанний, продуманий, закритий, не достатньо щирий; суперечливі рішення; уникнення планування; формалізм; формальна ввічливість; хворобливе сприйняття критики;

б) Павла Тичину – *ключові позитивні якості*: «прикладний» підхід; бажання виділитися; вираженість; висока емоційність; вірність своїй власній точці зору; глибоке й дослідницьке мислення; ґрунтовність; екстраверт; зваженість; здатність «перемикатися» між справами; здатність до абстрактного сприйняття; здатність до запевнення; здатність до концентрації; здатність планувати; змістовність, діловитість; ідейність; ініціативність; інтровертність; концентрація; логічний підхід у справах; людяність; наявність власної, чітко сформованої, думки; наявність серйозного, системного, критичного, продуманого підходу; об'єктивність; організованість; планування заздалегідь; помірність; потреба у стосунках, зв'язках; продуманість; прямота; раціональність; рішучість; розвинена уява; розсудливість; самовладання; самоконтроль; самокритичність; сором'язливість; твердість; товариськість; уважність, концентрація; урочистість; чутливість до «доброго імені»; швидка орієнтація; щирість; *ключові негативні якості*: «бідні» асоціації; «стрибаючі» думки; байдужість до інших; балакучість; безтактність, грубість; відстороненість; депресія; диктат; егоцентричність; зверхність; зневага до інших; нав'язливість; надмірна впевненість у собі; нахабність; не думає про інших; невивічливість; недотримання дистанції; незосередженість;

неорганізованість; непослідовність; неправильна самооцінка; нестача критичності; нестача об'єктивності; нечіткість суджень; підозрілість, недовіра; погорда; прохолодність; розлад у щоденному функціонуванні; розлад уваги, концентрації; складно сформулювати думку або почуття; складності у прийнятті рішень; складності у сприйнятті; стиль спілкування – штучний, неспонтанний, продуманий, закритий, не достатньо щирий; суб'єктивність; схильність до впливу; уникнення планування; хворобливе сприйняття критики;

7) Максима Рильського – *ключові позитивні якості*: «прикладний» підхід; адекватність суджень; аналітичне мислення; багатий внутрішній світ; бажання незалежності; ввічливість; виваженість; виразність; висока емоційність; відмінні вербальні здатності; гострота розуму, насиченість темпераменту; ґрунтовність; екстравертність; збереження дистанції; здатність «перемикається» між справами; здатність виділити головне; здатність до швидкого вивчення мов; здатність оцінити чи проаналізувати; ідейність; ініціативність; інтровертність; кмітливості; контроль свідомості; концентрація уваги; логіка; людяність; об'єктивність; організованість; орієнтація в житті за допомогою безпосереднього проникнення в суть речей і досягнення сутності їх прихованих можливостей; планування заздалегідь; поетичність; помірність; послідовність; поступливість; самокритичність; сором'язливість; споглядальність; схильність до дослідження; тактовність; товариськість; точність; чутливість до «доброго імені»; швидка орієнтація; швидке сприйняття; щирість, відкритість; ясність мислення; *ключові негативні якості*: «бідні» асоціації; «стрибаючі» думки; балакучість; відстороненість; депресія; диктат; діловитість; егоцентризм; зверхність; зволікання; нав'язливість; надмірний вольовий контроль; нелогічність; неправильна самооцінка; обмеженість; певна демонстративність; певна зверхність (недостатня заглибленість у суть питання, проблеми, теми); погорда; потреба сперечатися; почуття приниженості (дискримінованості); претензії; прохолодно-формальний стиль у щоденному спілкуванні; розлад уваги, концентрації;

складно вирішувати; стиль у комунікації й висловлюваннях – пафосний, драматичний або захоплений; тривожність, страх; удавання щасливої та радісної людини; формальна ввічливість; формальність; хворобливе сприйняття критики;

8) Миколу Зерова – *ключові позитивні якості*: адекватність суджень; аналітичне мислення; бажання виділитися; бажання незалежності; виваженість; висока емоційність; відвертість; глибоке й дослідницьке мислення; екстраверт; емоційна стійкість; збереження дистанції; здатність «перемикатися» між справами; здатність до абстрактного сприйняття; здатність до запевнення; здатність до концентрації; здатність оцінити чи проаналізувати; здатність планувати; змістовність, діловитість; ідейність; імпровізація; ініціативність; інтровертність; контроль свідомості; концентрація уваги; логічний підхід у справах; люб'язність; людяність; наявність власної, чітко сформованої, думки; наявність серйозного, системного, критичного, продуманого підходу; об'єктивність; обережний розрахунок; оптимізм; організованість; поетичність; помірність; послідовність; постійність, посидючість; почуття обов'язку; продуманість; раціональність; рішучість; розвинена уява; розсудливість; самовладання; самокритичність; системність; складно вирішувати; сором'язливість; стислість; тактовність; твердість; уважність, концентрація; уміння відповідати рамкам; урочистість; цілеспрямованість; чутливість до «доброго імені»; ясність мислення; *ключові негативні якості*: «бідні» асоціації; «стрибаючі» думки; байдужість до інших; відстороненість; диктат; егоцентричність; зверхність; зволікання; нав'язливість; надмірний вольовий контроль; надмірність; невпевненість; незосередженість; неправильна самооцінка; нестача концентрації; нестача критичності; нечутливість; нещирість; підозрілість, недовіра; погорда; почуття дискримінованості, приниження; претензійність; прохолодно-формальний стиль у щоденному спілкуванні; розлад уваги, концентрації; складності у справі почати розмову; складності у сприйнятті; стиль спілкування – штучний, неспонтанний, продуманий,

закритий, не достатньо широкий; формальна ввічливість; хворобливе сприйняття критики; швидке «закипання», істеричність;

9) Василя Стуса – *ключові позитивні якості*: ввічливість, формалізм; виваженість; висока емоційність; відмінні вербальні здатності; вірність своїй власній точці зору; ґрунтовність; екстраверт; емоційна стійкість; зваженість; здатність «перемикатися» між справами; здатність виділити головне; здатність до швидкого вивчення мов; ідейність; ініціативність; інтровертність; кмітливість; контроль свідомості; концентрація; логіка; люб'язність; людяність; орієнтація в житті за допомогою безпосереднього проникнення в суть речей і досягнення сутності їх прихованих можливостей; послідовність; постійність, посидючість; потреба у стосунках, зв'язках; почуття обов'язку; продуманість; розсудливість; самовладання; самоконтроль; самокритичність; системність; сором'язливість; споглядальність; стислість; схильність до дослідження; товаришність; точність; удавання щасливої та радісної людини; цілеспрямованість; чутливість до «доброго імені»; швидке сприйняття; щирість; ясність; *ключові негативні якості*: «бідні» асоціації; «стрибаючі» думки; відстороненість; диктат; егоцентричність; легковажність, схильність підкорятися впливу; мінливість настрою; нав'язливість; надмірний вольовий контроль; не думає про інших; невпевненість; недотримання дистанції; неправильна самооцінка; нестача об'єктивності; нечіткість суджень; нечутливість; нещирість; певна демонстративність; певна зверхність (недостатня заглибленість у суть питання, проблеми, теми); підозрілість; потреба сперечатися; почуття дискримінованості, приниження; претензійність; прохолодність, формалізм; розлад уваги, концентрації; складно сформулювати думку або почуття; складності у справі почати розмову; стиль у комунікації й висловлюваннях – пафосний, драматичний або захоплений; суб'єктивність; суперечливість у прийнятті рішень; хворобливе сприйняття критики;

10) Ліну Костенко – *ключові позитивні якості*: бажання виділитися; ввічливість, формалізм; вербальність, виразність; виваженість; високий

інтелект; гарне почуття гумору; глибоке й дослідницьке мислення; допитливість; екстравертність; емоційний підйом; живість; здатність до абстрактного сприйняття; здатність до запевнення; здатність до імпровізації; здатність до концентрації; здатність планувати; ініціативність; критичність; логічний підхід у справах; наявність власної, чітко сформованої, думки; наявність серйозного, системного, критичного, продуманого підходу; організованість; планування заздалегідь; поступливість; потреба в соціальних зв'язках; прямота; рішучість; розвинена уява; спритність; твердість; товариськість; урочистість; швидке сприйняття; щирість, відкритість; *ключові негативні якості*: балакучість; безтактність, грубість; відсутність тактовності; диктат; залежність від середовища й оточення; зверхність; зневага до інших; імпульсивність; інфантильність, дитячість; маскування; нав'язливість; надмірність; не замислюється про важливість порозуміння з оточенням; невічливість; незосередженість; нелогічність; неорганізованість; непослідовність; нерозбірлива товариськість; нестача зосередженості; нестача критичності; нечітке мислення; нещирість; певна демонстративність; почуття приниженості (дискримінованості); пригніченість; розлад у щоденному функціонуванні; розлад уваги, концентрації; складність при переході від одного до іншого; складності у прийнятті рішень; складності у сприйнятті; стиль спілкування – штучний, неспонтанний, продуманий, закритий, не достатньо щирий; суб'єктивність; суперечливі рішення; схильність до впливу; удавання щасливої та радісної людини; уникнення планування.

Перспектива подальшого дослідження – проаналізувати в порівняльному аспекті індивідуально-особистісні та психофізіологічні якості виконавців різних зразків почерку з метою вивести ключові кваліфікаційні ознаки, характерні для типу мовної особистості письменника, викладача, лікаря, офісного працівника, програміста тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ахшарумов Н., Тишков Ф. Графология, или учение об индивидуальности письма. Рига, 1894.
2. Бенвенист Э. Общая лингвистика. Москва: Прогресс, 1974. 447 с.
3. Берлов В. Исследование почерка, как метод психодиагностики личности. Вестник Казанского института организации труда. 1924. №5. С. 72-79.
4. Бодуэн де Куртенэ И.А. Избранные труды по общему языкознанию: в 2 т. Т.2. Москва: Изд-во АН СССР, 1963.
5. Будагов Р.А. Человек и его язык. Москва: Изд-во МГУ, 1976. 430 с.
6. Варинард А. Графология. Определение характера по почерку. Одесса, 1889.
7. Гольдберг И. Психология почерка. Екатеринбург: У-Фактория; М.: АСТ: Хранитель, 2008. 256 с.
8. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию: Пер. с нем. / Под ред. Г.В. Рамишвили. Москва: Прогресс, 1984. 397 с.
9. Гуревич Л. Характер и почерк. Размышления о графологии. *Знание – Сила*. 1975. №2. С. 11-14.
10. Данилюк І. До історії становлення лінгвоперсонології: 1980-ті роки. *Лінгвокомп'ютерні дослідження*. 2019. Вип. 12. С. 74-82.
11. Данилюк І. До історії становлення лінгвоперсонології: 2000-ні роки. *Лінгвокомп'ютерні дослідження*. 2020. Вип. 13. С. 55-58.
12. Данилюк І. Перспективи застосування методу машинного навчання для моделювання мовної особистості. *Лінгвістичні студії*. 2017. Вип. 33. С. 159-164.
13. Данилюк І.Г. Ключові етапи становлення лінгвоперсонології. *Теорія лінгвістичних парадигм* : [колективна монографія на пошану професора, членкор. НАН України Анатолія Загнітка] / за ред. Ж.Краснобаєвої-Чорної. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2019. С. 407-441.

14. Демська-Кульчицька О. Основи Національного корпусу української мови. Київ : Ін-т української мови, 2005. 218 с.
15. Загнітко А.П. Лінгвоіндивідуації та лінгвоіндивідуалізації в епістолярному дискурсі: закономірності реалізації мовної особистості. *Лінгвокомп'ютерні дослідження*. 2016. Т. 9. С. 121-143.
16. Загнітко А. Комунікативний і дискурсивний простір особистості Івана Франка. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*: збірн. наук. праць. Хмельницький : ФОП Бідюк Є.І., 2019. Вип. 16. С. 72-81.
17. Загнітко А. Мовносоціумна об'єктивна граматики: категорії, рівні, аспекти. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2019. Vol. 7. S. 153-164.
18. Загнітко А. П. Категорійний і парадигмальний простір сучасної лінгвоперсонології. *Studia Linguistica* : зб. наук. праць / Редкол. : І.О. Голубовська (відп. ред.) та ін. Київ : ВД Дмитра Бураго, 2016. Vol. IX. С. 150-160.
19. Загнітко А. Теорія лінгвоперсонології : монографія. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. 136 с.
20. Зуев-Инсаров Д.М. Почерк и личность: способ определения характера по почерку. К.: Перлин продакшн, ЛТД. 1992. 96 с.
21. Карасик В.И. Аспекты языковой личности. Проблемы речевой коммуникации. 2000. С. 96-105.
22. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. Москва: УРСС, 2003. 167 с.
23. Кошманов М. Признаки почерка. Саратов: СВШ МВД РФ, 1997. 116 с.
24. Красных В.В. Виртуальная реальность или реальная виртуальность: человек, сознание, коммуникация. Москва : Dialog-Mgu, 1998. 352 с.
25. Лабо М. О чем говорит почерк? Практическая графология. Записки подполковника ФСБ. С.-Пб: Изд-во ДНК, 2007. 127 с.
26. Лазаревский И. Как по почерку определить характер, пороки и болезни. К., 1992. 24 с.

27. Лесовой К.А., Бабарина Н.А., Ермусевич В.В. Использование графологических методов исследования для проведения экспресс-диагностики психологических особенностей человека (учебное пособие). К., 1996.

28. Лісовий А., Лісовий К. Ваш почерк розповідає про Вас... К.: Товариство «Знання» України, 1993. 48 с.

29. Лісовий А., Лісовий К. Почерк, як об'єкт правових досліджень. *Юридичний вісник України №49*. К.: Юрінком, 1997.

30. Лісовий А., Лісовий К. Таємниця графології. *Юридичний вісник України №48*. К.: Юрінком, 1997.

31. Лісовий К. Діагностування індивідуально-психологічних особливостей особи за її почерком. *Вісник Національної академії оборони*. 2010. 3 (16). С. 138-142.

32. Лісовий К., Лісовий А. Ваш почерк – Ваша візитна картка. К.: Атіка, 2005. 84 с.

33. Лісовий К., Лісовий А. Почерк, як ознака стану здоров'я. *Наукові записки УАННП*. Ч. 2. К., 1997 р.

34. Лісовий К., Лісовий А., Горбатюк Д., Кризина П., Свірідов В. Діагностика гострих ушкоджень нервів руки шляхом використання експрес-тестів. Збірник наукових праць співробітників КМАПО ім. П.Л. Шупика, вип. 9, кн. 1. К., 2000.

35. Мацько Л.І. Мовна особистість Андрія Малишка як лінгвокультурологічний феномен національного виховання у світлі лінгвофілософії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя проблеми теорії і практики*. 2013. №20. С. 141-146.

36. Моргенштерн Н. Психографология: наука об определении внутреннего мира человека по почерку. Санкт-Петербург: Питер, 1994. 350 с.

37. Нерознак В.П. Лингвистическая персонология: к определению статуса дисциплины. *Язык. Поэтика. Перевод*. 1996. Вып. 426. С. 112-116.

38. Піддубний Ф.І. Мистецтво читання і тайна почерку. К., 1996. 160 с.
39. Сара Д. Тайны почерка. Как по почерку определить черты Вашего характера. М.: Вече, АСТ, 1998. 160 с.
40. Селіванова О.О. Основи теорії мовної комунікації. Черкаси : Коло, 2011, 298 с.
41. Ситар Г. Синтаксичні фразеологізми як складник лінгвоперсонологічного портрету Юрія Шевельова (на матеріалі корпусу текстів Юрія Шевельова). *Лінгвістичні студії Linguistic Studies*: зб. наук. праць. 2019. Вип. 37. С. 130-134.
42. Ситар Г.В. Синтаксичні фразеологізми в лінгвоперсонологічному портреті Михайла Коцюбинського *Теорія лінгвістичних парадигм* : [колективна монографія на пошану професора, член-кор. НАН України Анатолія Загнітка] / за ред. Ж.Краснобаєвої-Чорної. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2019. С. 172-195.
43. Ситар Г.В. Синтаксичні фразеологізми в розрізі конструкційної граматики : монографія. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 458 с.
44. Соссюр Ф. Труды по языкознанию. М. : Прогресс, 1977. 696 с.
45. Тараненко В. Почерк, портрет, характер. Киев: Ника-Центр, 2003. 136 с.
46. Фуа П. Графология в повседневной жизни. Париж, 1980.
47. Щеголев И. От маленькой буквы к великой судьбе. Тайны почерка. С-Пб, Питер. 2006. 128 с.
48. Crépieux-Jamin J. L'écriture et le caractère. Paris: Presses Universitaires de France, 1992.
49. Landau Shaike. Jean-Michon and the Birth of Scientific Graphology. *Vanguard graphological journal*. 2007. №1-3.
50. Preyer W. Handschrift und Charakter. Berlin, 1894.
51. Pulver M. Symbolism of Handwriting. London: Scriptor Books, 1994.

Додаток А

Апробація роботи.

Півторак Д.С. Графологічний аспект дослідження мовної особистості. Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса. Том 1 / Ред. кол. Хаджинов І.В. (голова) та ін. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. Вип. 12. Т. 2. С. 249-252.

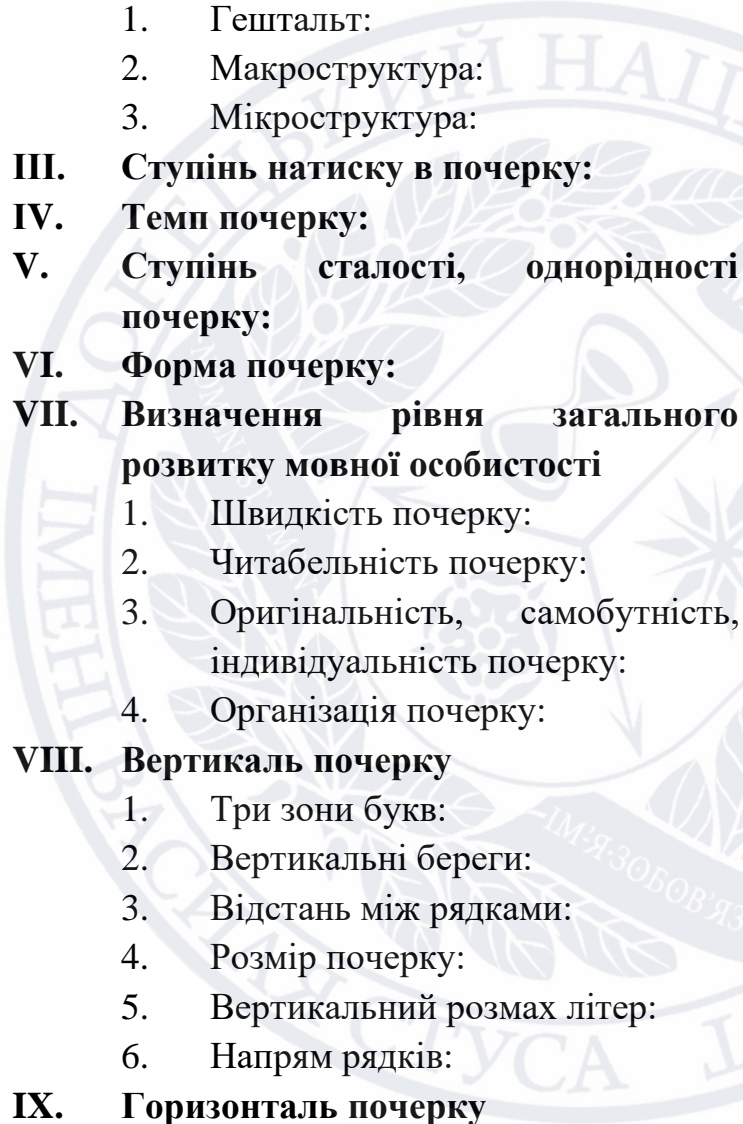

Додаток Б

Схема «Алгоритм графологічного аналізу мовної особистості»

-
- I. Загальне враження від почерку:**
 - II. Гештальт, макроструктура, мікроструктура почерку**
 - 1. Гештальт:
 - 2. Макроструктура:
 - 3. Мікроструктура:
 - III. Ступінь натиску в почерку:**
 - IV. Темп почерку:**
 - V. Ступінь сталості, однорідності почерку:**
 - VI. Форма почерку:**
 - VII. Визначення рівня загального розвитку мовної особистості**
 - 1. Швидкість почерку:
 - 2. Читабельність почерку:
 - 3. Оригінальність, самобутність, індивідуальність почерку:
 - 4. Організація почерку:
 - VIII. Вертикаль почерку**
 - 1. Три зони букв:
 - 2. Вертикальні береги:
 - 3. Відстань між рядками:
 - 4. Розмір почерку:
 - 5. Вертикальний розмах літер:
 - 6. Напрямок рядків:
 - IX. Горизонталь почерку**
 - 1. Кут нахилу почерку:
 - 2. Ширина / вузькість почерку:
 - 3. Горизонтальні береги:
 - 4. Відстань між словами:
 - 5. Відстань між літерами:
 - X. Тип мовної особистості за К. Юнгом:**

Характеристика мовної особистості на підставі аналізу почерку:

